

■ **HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST**

**EEN ARTISTIEK ERFGOEDTRAJECT OPGEBOUWD
ROND HET ERFGOEDDAGTHEMA VAN 2015: ERF!**

COLOFON

Auteur

Tine Vandezande en Leen Breyne

Tekstredactie

Birgit Geudens en Annemie Vanthienen

Vormgeving

Annie Vanthienen

Verantwoordelijke uitgever

Marc Jacobs, FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51, 1000 Brussel

Wettelijk Depot

D/2016/11.524/1

Brussel, januari 2016

De Creative Commons Naamsvermelding-Niet-commercieel-Geen Afgeleide werken 2.0 België Licentie is van toepassing op dit werk.

Ga naar <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/> om deze licentie te bekijken.

INHOUD ■

CONCEPT	5
PARTNERS	6
IN DE PRAKTIJK	8
‘Herinneringen voor de toekomst’ in Brugge.....	9
‘Herinneringen voor de toekomst’ in Brussel	12
‘Herinneringen voor de toekomst’ in Oostvleteren	15
‘Herinneringen voor de toekomst’ in Maasmechelen.....	18
‘Herinneringen voor de toekomst’ in Turnhout	21
Algemene sterktes en zwaktes van het project.....	23
OPROEP EN COMMUNICATIE OVER HET PROJECT	25
BIJLAGEN	26

Al geruime tijd is FARO, samen met de erfgoedcellen en de vele lokale Erfgoeddagcoördinatoren, op zoek naar manieren om naar aanleiding van Erfgoeddag activiteiten voor kinderen en gezinnen te ontwikkelen. Voor veel lokale Erfgoeddagpartners zou het immers interessant zijn om kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar te laten kennismaken met erfgoed en hen op Erfgoeddag als echte ‘ambassadeurs’ te verwelkomen. Alleen weten ze vaak niet hoe een traject of project met kinderen op te zetten en te begeleiden.

MUS-E, een platform voor professionele kunstenaars dat vanuit een sociaal en maatschappelijk engagement de kunstpraktijk vertaalt in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en de welzijnssector, heeft reeds enkele projecten met de erfgoedsector doorlopen. Zo was MUS-E partner van Erfgoedcel Brugge in het project ‘*Dorp gezonken*’ naar aanleiding van Erfgoeddag 2014 met als thema ‘Grenzeloos’. MUS-E hecht veel belang aan een ervaringsgericht creatieproces, dat kinderen op een frisse manier in aanraking laat komen met cultureel erfgoed. Deze werkwijze brengt een langdurig creatief en groepsdynamisch proces op gang waarin mogelijkheden worden gecreëerd om zich creatief uit te drukken en te experimenteren. Er wordt gewerkt in openheid en respect voor zichzelf en de anderen. Deze intense verbondenheid is vaak een bron voor existentiële leerervaringen.

Door de koppeling tussen school, erfgoedorganisatie en kunstenaar is deze werkwijze bijzonder eenvoudig en dus toepasbaar in elke regio. Het is dus niet zo dat deze manier van werken beter past in een plattelandsgregio of in een stad. Bovendien is het een kans om scholen en erfgoedpartners op een nieuwe manier te laten kennismaken met cultureel erfgoed, én biedt het traject veel ruimte voor experiment omdat de eigen input en lokale context aan de basis ervan liggen.

Al deze elementen samen leidden tot de ontwikkeling van het artistiek erfgoedtraject ‘*Herinneringen voor de toekomst*’ naar aanleiding van Erfgoeddag 2015 met als thema ERF! Dit drieletterwoordje duidde op de manier waarop erfgoedinstellingen omgaan met erfenissen, schenkingen en legaten. Welke invloed heeft een schenking op de collectievorming? Welke impact hebben grote en kleinere weldoeners doorheen de jaren gehad op de werking en uitstraling van musea en archieven? En hoe zijn erfenissen in het verleden in erfgoedinstellingen terechtgekomen?

Waar het thema ERF! in het bijzonder aandacht voor vroeg, was het feit dat iedereen erfgenaam is. Waarom vinden we het zo belangrijk dat iets voor de toekomst bewaard blijft? Hoe bewaren we de ons toevertrouwde erfenis dan het best? Wat zou je zelf willen bewaren, waarom en hoe? Op deze vragen zocht het project ‘*Herinneringen voor de toekomst*’ een antwoord.

■ CONCEPT

‘Herinneringen voor de toekomst’ was een artistiek erfgoedtraject rond het Erfgoeddagthema 2015 en was een samenwerking tussen FARO, MUS-E en vijf erfgoedcellen in Vlaanderen en Brussel. Elke erfgoedcel selecteerde een lokale cultureel-erfgoedorganisatie en een school. Bij voorkeur was dit een school waar kinderen tot nu toe nauwelijks in contact kwamen met culturele, artistieke of erfgoedprojecten.

De erfgoedorganisatie en de erfgoedcel stelden een ‘herinneringskoffer’ samen, gevuld met brieven, attributen, documenten, voorwerpen, foto’s, filmpjes ... die van betekenis zijn voor de lokale geschiedenis van de stad, gemeente of wijk waar de school gevestigd is. In overleg met de erfgoedcel besliste de erfgoedorganisatie welke thema’s in de koffer aan bod kwamen. Vragen als: ‘Hoe ging het eraan toe in het onderwijs, vroeger en nu? Hoe werkten mensen vroeger? Hoe gingen kinderen vroeger naar school?’ konden hiervoor als basis dienen.

Gelinkt aan het Erfgoeddagthema kwamen ook vragen naar boven als: ‘Wat zou je willen bewaren, waarom en hoe? Wat is belangrijk voor jou als persoon? En wat is belangrijk voor de groep waarvan je deel uitmaakt? Wat wil je bewaren als klasgroep? Wat wil je bewaren als een groep mensen die bij elkaar leven of die dezelfde hobby hebben als jij? Wat wil je bewaren uit je land van oorsprong?’

Deze herinneringskoffer inspireerde de vijf kunstenaars. Op basis van de inhoud van de koffer en vanuit verschillende methodieken doorliep de kunstenaar gedurende ongeveer acht weken en drie uur per week samen met de kinderen een artistiek traject. Op een creatieve manier kwamen ze zo in aanraking met het erfgoed uit de eigen streek. Het artistieke eindresultaat werd op zondag 26 april 2015, Erfgoeddag, aan het publiek gepresenteerd.

PARTNERS

Het traject was een samenwerking tussen FARO, MUS-E en vijf erfgoedcellen in Vlaanderen en Brussel. Elke erfgoedcel selecteerde een lokale cultureel-erfgoedorganisatie en een school, meer bepaald een klas van het vijfde leerjaar.

- ▶ MUS-E is een platform voor professionele kunstenaars die vanuit een sociaal en maatschappelijk engagement hun kunstpraktijk vertalen in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en de welzijnssector.
www.mus-e.be - Contactpersoon voor dit project was Jozefien Muylle: jozefien@mus-e.be.
- ▶ FARO is het steunpunt voor het roerend en immaterieel cultureel-erfgoedveld in Vlaanderen en Brussel. Als steunpunt biedt het ondersteuning, geeft het advies, deelt het informatie en biedt het tal van vormen aan. Ook organiseert FARO elk jaar Erfgoeddag. Die dag staat het cultureel erfgoed in de kijker en dan kan het publiek dankzij honderden gratis activiteiten proeven van de veelzijdigheid van de cultureel-erfgoedsector.
www.faronet.be, www.erfgoeddag.be – Contactpersonen voor dit project waren Tine Vandezande (tine.vandezande@faro.be), Leen Breyne en Hildegarde Van Genechten (hildegarde.vangenechten@faro.be).
- ▶ Erfgoedcellen maken het erfgoed uit de eigen stad of regio toegankelijk voor het brede publiek. Ze schenken daarbij aandacht aan het behoud en beheer van roerend en immaterieel erfgoed. De volgende vijf erfgoedcellen stapten mee in het project: Erfgoedcel Brugge, Erfgoedcel Brussel, Erfgoedcel Mijn-Erfgoed, Erfgoedcel CO7 en Erfgoedcel Noorderkempem.
 - ▶ Erfgoedcel Brugge: www.erfgoedcelbrugge.be. Contactpersoon voor dit project was Katrien Steelandt (katrien.steelandt@erfgoedcelbrugge.be)
 - ▶ Erfgoedcel Brussel: www.erfgoedcelbrussel.be. Contactpersoon voor dit project was Chantal Brems (chantal.brems@vgc.be)
 - ▶ Erfgoedcel CO7: www.erfgoedcelCO7.be. Contactpersoon voor dit project was Hilde Cuyt (hildecuyt@co7.be)
 - ▶ Erfgoedcel Mijn-Erfgoed: www.erfgoedcelmijnerfgoed.be. Contactpersoon voor dit project was Leen Roels (leen@mijnerfgoed.be)
 - ▶ Erfgoedcel Noorderkempem: www.erfgoedcelnoorderkempem.be. Contactpersoon voor dit project was Stijn Marinus (stijn@erfgoedcelnoorderkempem.be)
- ▶ Vijf scholen stapten mee in het traject en ontdekten hoe ze creatief aan de slag konden gaan met erfgoed. De doelgroep was steeds het vijfde of zesde leerjaar.
 - ▶ Brugge: vijfde leerjaar van Basisschool Mozaïek, leerkrachten: Katelijne Boone en Karel Van Parys (www.basisschoolmozaiek.be)
 - ▶ Brussel: vijfde leerjaar van Basisschool Sint-Joost-aan-Zee, leerkracht: Frederique Dupont (www.sintjoostaanzee.be)
 - ▶ CO7, gemeente Oostvleteren: graadklas van Basisschool Klavertje 3, leerkracht: Ilina Verhaeghe (www.vbsvleteren.be)
 - ▶ Mijnstreek, gemeente Maasmechelen: vijfde leerjaar van Basisschool De Griffel, leerkrachten: Mieke Creemers en Djada Di Caro (www.degriffeleisden.be)
 - ▶ Noorderkempem, gemeente Turnhout: zesde leerjaar van Basisschool De Kameleon, leerkracht: Els Willems (www.basisschoolkameleon.be)

- ▶ Vijf lokale cultureel-erfgoedorganisaties zorgden voor de inhoud van de herinneringskoffer:
 - ▶ Brugge: Heemkundige kring Maurits van Coppenolle
 - ▶ Brussel: Charliermuseum
 - ▶ CO7: Gemeentearchief Vleteren
 - ▶ Mijnstreek: Stichting Erfgoed Eisden en reuzen Mies en Ties
 - ▶ Noorderkempen: Taxandriamuseum

■ IN DE PRAKTIJK

Het project 'Herinneringen voor de toekomst' liep op vijf verschillende locaties tegelijk en duurde in totaal twaalf weken. In die periode waren acht contactmomenten van drie lesuren voorzien tussen de kunstenaar en de school.

Ook de lokale cultureel-erfgoedorganisatie moest bereid zijn om tijdens deze periode minstens één keer naar de school te gaan om toelichting te geven over de inhoud van de herinneringskoffer.

De keuze van de cultureel-erfgoedorganisatie en de school

De erfgoedcellen zochten elk naar een lokale cultureel-erfgoedorganisatie die geïnteresseerd was om intensief met een school samen te werken. Daarnaast zocht elke erfgoedcel ook naar een school, liefst een die nog niet eerder aan een participatief erfgoedproject had deelgenomen. De doelgroep was steeds het vijfde of zesde leerjaar. 'Herinneringen voor de toekomst' richtte zich vooral tot leerlingen uit het vijfde of zesde leerjaar. Op die leeftijd zijn kinderen nog echt kind en hebben ze nog een brede fantasie en inlevingsvermogen. Ook sluit het project aan bij hun vaardigheden en interesses. De erfgoedcellen volgden het hele proces van nabij op en stuurden bij waar nodig.

Het belang van de herinneringskoffer binnen het traject

Elke lokale cultureel-erfgoedorganisatie stelde in nauwe samenwerking met de erfgoedcel een herinneringskoffer samen met daarin voorwerpen zoals brieven, foto's, schilderijen, filmpjes en diverse attributen. Het geselecteerde erfgoed had een duidelijke betekenis voor de stad, gemeente of wijk waar de school gevestigd was. Zo sloot de inhoud van de koffer aan op de leefomgeving van de kinderen.

Het geselecteerde erfgoed was van cruciaal belang bij het uitzetten van de rode lijnen van het project. Het lokale erfgoed was namelijk het uitgangspunt en stond centraal in het creatieproces. Het hele traject werd opgehangen aan de keuze van de erfgoedobjecten of thema's die werden aangehaald. De koffer voedde de creativiteit van de kunstenaar en vormde de basis om het artistiek traject aan te vatten maar was ook bepalend voor het eindproduct. De kinderen maakten tijdens de uren dat de kunstenaars bij hen langskwamen allerlei creatieve en artistieke objecten. Dit mondde uit in een expo, installatie of presentatie op Erfgoeddag.

Het belang van de cultureel-erfgoedorganisatie

De cultureel-erfgoedorganisatie ging minstens een keer naar de klas om de inhoud van de herinneringskoffer toe te lichten. Sommige erfgoedorganisaties kregen de klas ook over de vloer zodat de kinderen hen beter leerden kennen.

De creatieve vertaalslag

MUS-E stond in voor het aanreiken van kunstenaars die samen met de leerkrachten op zoek gingen naar een juiste insteek en manier van werken. Elke kunstenaar werkte binnen de discipline waarmee hij of zij het meest vertrouwd was. De gebruikte methodes verschilden bijgevolg compleet van elkaar. De kunstenaars werkten gedurende minimum acht weken en ongeveer drie uur per week in de klas samen met de leerlingen.

Evaluatie van het project

Na afloop werd het project geëvalueerd door alle partners. De leerlingen, de leerkrachten en de kunstenaars werden via een door MUS-E opgesteld evaluatieformulier over het traject bevraagd. MUS-E, FARO en de betrokken erfgoedcellen kwamen na afloop bij elkaar om het geheel te evalueren en ervaringen uit te wisselen.

‘HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST’ IN BRUGGE

Kunstenaar: Tine Guns

Videokunstenares Tine Guns koos ervoor om te werken met de miniatuur waarop de Blijde Intrede van Keizer Karel V aan de Kruispoort in Brugge staat afgebeeld. Erfgoedcel Brugge zocht samen met de heemkring naar bijkomend materiaal over deze historische gebeurtenis. Als kers op de taart brachten de kinderen een bezoek aan de Kruispoort.

Samen met de kinderen uit het vijfde leerjaar van Basisschool Mozaïek maakte Tine een introductievideo. Hierin stelden de kinderen verschillende historische figuren voor die in de tijd van de Blijde Intrede in Brugge rondliepen en gaven toelichting bij welk erfgoed deze personages vandaag in Brugge vertegenwoordigen. Er werd ook een soort van *tableau*

vivant gemaakt, een reconstructie van de Blijde Intrede. De kinderen maakten hun eigen kostuums en versierden doeken, bedoeld voor de Kruispoort.

Erfgoedpartner en -locatie: De Kruispoort

In Brugge hielp heemkundige kring Maurits van Coppenolle vzw bij het aanreiken van het erfgoed. De Kruispoort vormde het ideale decor om de Blijde Intrede van Karel V te vieren, dan 500 jaar geleden. Het schilderij waarop die Blijde Intrede te zien is, speelde een belangrijke rol in het creatieve proces.

De Brugse klas begon met een brainstorm over de woorden ‘*cultuur*’ en ‘*erfgoed*’, waarbij de leerlingen de begrippen opschreven waarmee ze deze woorden associeerden. Hun nieuwsgierigheid naar de rest van het project werd zo gewekt.

De eerste sessie met Tine Guns vormde meteen een soort kennismaking, niet enkel met Tine maar ook met de Brugse Kruispoort. De kinderen kregen er tijdens een rondleiding meer uitleg over het project. Ze werden in groepjes opgedeeld en kregen per groep een rol toegedeeld: ridders, verkopers ... Elke rol/groep moest enkele woorden noteren en tekeningen maken voor hun eigen wapenschild.

In de volgende sessie met Tine startten de kinderen met het maken van verwelkomingsdoeken, bedoeld om aan de Kruispoort te hangen. Dit werd vroeger ook gedaan om de rijkdom en welvaart van Brugge te tonen. Ook nu kregen de kinderen de opdracht om op de doeken die dingen af te beelden waarop ze als Bruggeling het meest trots zijn.

Nu ze in de Kruispoort een rol hadden toebedeeld gekregen, werd de kinderen vervolgens gevraagd om zelf een tafereel te verzinnen bij die rol. Daarbij hoort natuurlijk ook een kostuum. De kinderen ontwierpen hun eigen kostuums, die ze dan later in de daaropvolgende ateliers zelf in elkaar naaiden, plakten, verfden ...

Met behulp van de iPad mochten de kinderen aan de slag om introductiefilmpjes te maken over hun personages. Ze moesten toelichten wie ze waren en welke aspecten van Brugge ze vertegenwoordigen. Daarna werden de kostuums verder afgewerkt, werd een decor geknutseld ... net zo lang tot de kinderen klaar waren voor hun persconferentie bij de burgemeester.

Resultaat op Erfgoeddag

In Brugge kon je op Erfgoeddag van 14 tot 18 uur terecht in de Kruispoort. De leerlingen van basisschool Mozaïek speelden een hoofdrol: in de film die ze tijdens het project samen met kunstenares Tine Guns hadden gedraaid, maar ook in de tentoonstelling van hun zelfgemaakte kledij en verwelkomingsdoeken.

Evaluatie project ‘Herinneringen voor de toekomst’ in Brugge

Kinderen:

De kinderen vonden het erg leuk en leerden bij over erfgoed en de Kruispoort:

- ▶ “Het was wel leuk maar het moest een beetje langer duren”.
- ▶ “We begonnen in de Kruispoort. We maakten een doek voor aan de buitenkant van de Kruispoort.”
“We maakten onze eigen kleren en wandelden dan met onze kleren in een stoet naar de Kruispoort.”
- ▶ “In de Kruispoort stappen en uitleg krijgen over vroeger, dat interesseert me enorm.”
- ▶ “Ik vond het leuk om eigen kledij te ontwerpen en ze dan te maken.”
- ▶ “Dat Keizer Karel V aankwam in Brugge 500 jaar geleden dus rond erfgoed”.

Leerkrachten:

Voor Karel verliep de samenwerking met Tine Guns vlot, de communicatie liep volgens hem ook goed. Hij stelt haar creatieve invloed erg op prijs. Voor Katelijne verliep de samenwerking in het begin iets minder vlot, ze wist soms niet goed wat te verwachten. Maar naarmate het project vorderde, ging dit beter. De leerkrachten zien zeker aansluiting bij enkele leerdoelen. Ze vonden het leuk dat het project de kinderen betrok bij cultureel erfgoed dat eigenlijk, zonder dat ze het goed beseften, op slechts een boogscheut van de school ligt. Katelijne miste in het begin van het project een beetje de input van de koffer en duidelijkheid over wat Tine juist wilde bereiken.

Erfgoedpartners Johan Haerynck en Johan Duyck:

“Wij werkten aan dit project vanuit een dubbele rol: Brugs Ommeland (= de Koninklijke Heemkundige Kring Maurits Van Coppennolle) en de Vlaamse Vereniging Familiekunde regio Brugge.” Johan Duyck lijst hieronder de sterktes en zwaktes op van het project zoals hij het heeft ervaren:

Sterktes:

- ▶ Wij mochten als erfgoedpartner het materiaal leveren voor de koffer waaruit het onderwerp (de in-trede van Keizer Karel) tot stand kwam.
- ▶ Wij kregen de kans om onze kennis hierover te delen.
- ▶ We ontdekten heel wat nieuwe inzichten, want vanuit Familiekunde werd een bijkomende piste voorgesteld om de kennis over de stamboom van Keizer Karel creatief toe te passen, namelijk vertrekkend vanuit de eigen familie. De leerlingen hebben dit als uiterst interessant ervaren.

Zwaktes:

- ▶ De interessante piste rond het stamboomonderzoek werd niet volledig uitgediept omdat dit te veel (van het goede) was.
- ▶ Wat de kinderen vertelden in de afsluitende film was nu en dan niet erg duidelijk. Vaak spraken de kinderen te snel of te stil of stonden ze te ver van het opnametoestel. Het zou best zijn om in de toekomst dat aspect in te lassen in de voorbereiding.

Kunstenares Tine Guns:

Sterktes:

- ▶ De samenwerking met de Erfgoedcel Brugge en Katrien Steelandt verliep heel vlot. Het was fijn om zoveel gedrevenheid te mogen ervaren.
- ▶ Er zat mooi materiaal in de erfgoedkoffer.
- ▶ Over de miniatuur van de aankomst van Keizer Karel werd opzoekingswerk gedaan.
- ▶ De leerkrachten en de school waren bijzonder fijn om mee samen te werken.

Zwaktes:

- ▶ De korte tijdspanne vormde een hinderpaal. Een voorbeeld: na het maken van de kostuums volgden de opnames van de processie naar de Kruispoort. Deze processie, in de kostuums, toonde hoe het vroeger was maar het was misschien nog leuker geweest mochten we nog tijd gehad hebben om enkele toneeltjes voor te bereiden. De Brugse trots zit wel verwerkt in de voice-over van de video, maar toch heb ik het gevoel dat er meer mee kon gedaan worden en dat de verwachtingen anders lagen.

‘HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST’ IN BRUSSEL

Kunstenaar: Sophie Vanhomwegen

Als multimediakunstenares ging Sophie Vanhomwegen samen met het vijfde leerjaar van Basisschool Sint-Joost-aan-Zee aan de slag met de collectie van het Charliermuseum en met het leven en werk van Guillaume Charlier. In kleine groepjes kozen de kinderen in het museum een schilderij uit, dat ze vervolgens fotografeerden. Ze brainstormden over de geluiden die bij hun schilderij zouden passen, sommigen verzinnen zelfs een verhaal of een dialoog tussen verschillende personages. Daarna namen de leerlingen die geluiden of dialogen op. Voor geluiden en klanken die moeilijk na te bootsen zijn, mochten ze de hulp invoeren van het internet. De verschillende klanken werden gebundeld in een montage, wat resulteerde in een eigen klankbank die het schilderij als het ware tot leven bracht.

Erfgoedpartner in Brussel

Het Charliermuseum was de woning van de Brusselse mecenas en kunstliefhebber Henri Van Cutsem. In 1890 liet hij zijn herenhuis verbouwen door de jonge architect Victor Horta om er zijn verzamelingen te kunnen tentoonstellen. Bij zijn dood in 1904 erfde zijn vriend, de beeldhouwer Guillaume Charlier, het huis. Hij bracht er zijn eigen verzameling onder. Kunstenaar G. Charlier was dus de centrale figuur van het Brusselse project.

In Brussel gingen de kinderen van start met een raadsel, waarbij ze aan de hand van leuke opdrachten, foto's en de voorwerpen in de koffer een verhaal bedachten rond de figuur Guillaume Charlier. Daarna bezochten ze het Charliermuseum om de juistheid van hun 'reconstructie' na te gaan. Ook hier kregen ze leuke foto-opdrachten.

Als huiswerk moesten de leerlingen tegen het volgende atelier elk een foto meebrengen over wat door hen persoonlijk als erfgoed werd beschouwd. Iedereen koos zo wat hij of zij wilde bewaren voor de toekomst.

Tijdens het volgende museumbezoek gingen de kinderen aan de slag als fotografen en reporters. Doorheen de lens van de camera mochten ze de voorwerpen en kunstwerken in het museum grondig onderzoeken. Ze kregen enkele foto-opdrachten om in groep mee aan de slag te gaan.

Vervolgens maakten ze collages met voorwerpen uit het museum en foto's uit tijdschriften. De sessie daarna werd er gewerkt in kleine groepen. Per groep werd een schilderij

uitgekozen dat in het museum gefotografeerd werd. Er werd nagedacht over de geluiden die bij het schilderij zouden passen. De dialogen werden opgenomen en de geluiden nagebootst of gedownload. De week erop werden de geluiden gemonteerd waardoor de kinderen de schilderijen bijna letterlijk tot leven brachten. Tijdens het laatste atelier ontwierpen de kinderen hun eigen flyers voor de tentoonstelling op Erfgoeddag.

Resultaat op Erfgoeddag

De tentoonstelling vond plaats in het Charliermuseum in Sint-Joost-ten-Node, van 12 tot 17 uur. Er werd een film en collages met audio getoond. Ook gaven de kinderen zelf een rondleiding en mochten ze ervaren hoe het voelt om gids te zijn.

Evaluatie project 'Herinneringen voor de toekomst' in Brussel

Kinderen:

De kinderen vonden de ateliers van Sophie Vanhomwegen duidelijk heel leuk. Ze leerden bij over het erfgoed in hun buurt maar ook over het erfgoed in het algemeen. Als we de vraag zouden stellen of ze het nog eens opnieuw willen doen, zou er een overduidelijke 'ja' klinken. De kinderen hadden dingen zoals geluid onder een schilderij zetten, collages of eigen flyers maken nog nooit of toch nog maar zelden gedaan.

Leerkracht:

De samenwerking verliep prima. Wel raadt ze aan om dingen zoals iPads en tijdschriften liefst een week op voorhand te vragen. De kinderen leerden veel bij over media, beeld, drama en 'wat erfgoed is'. Aansluiting bij de leerplannen en doelstellingen is er zeker. De leerkracht kan wel meer dan vijftig leerdoelen geven waarbij het project aansloot. Ze zag duidelijk hoe stille kinderen openbloeden en zich creatief uitten. Ondanks hun afwachtende houding in het begin hebben de kinderen zeker genoten van de activiteiten.

Erfgoedpartner Charliermuseum Brussel:

Nathalie Jacobs van het Charliermuseum: "Dit was een héél geslaagd erfgoedproject: jongeren ontdekten het historisch erfgoed uit hun buurt, maakten het zich eigen en actualiseerden het via het kunstzinnig traject. Op Erfgoeddag vervulden ze met verve hun rol als ambassadeur. Het was een heel vruchtbare samenwerking tussen de school, de begeleidende kunstenaar, het museum en de erfgoedcel. Iedereen bracht eigen elementen aan en het engagement van alle partners was groot." Nathalie Jacobs lijst hieronder enkele sterktes en zwaktes op van het project zoals zij het heeft ervaren.

Sterktes:

- ▶ Voldoening bij alle partners. Enkel positieve uitwisselingen en fijne samenwerking. De erfgoedcel vervult perfect haar taak als verbindende partner;
- ▶ voor de kinderen een onvergetelijke ervaring: een kunstzinnig parcours met een esthetische ervaring in het museum;
- ▶ op Erfgoeddag zelf: via de leerlingen een groot bereik van de lokale, diverse gemeenschap binnen het museum;
- ▶ reflectie over sterke punten van het bestaand erfgoed;
- ▶ creatie van de Erfgoedkoffer: educatieve tool om verder uit te werken;
- ▶ documentatie van het traject door FARO (eindfilmpjes): de doorlopen kunstzinnige trajecten worden zelf erfgoed;
- ▶ inzicht in cultureel erfgoed: reflectie op gebruiken in het verleden en erfgoed als levend gegeven;
- ▶ creatief parcours: sterk beeldend en expressief gericht (video's - toneel - spreken voor publiek ...) waarbij de interesse van de kinderen goed aangevoeld werd door de kunstenaars;
- ▶ specifiek voor het museum: positieve beeldvorming want de kinderen vonden het fijn om naar het museum te komen, ze voelden er zich goed (aldus de begeleidende kunstenaars) en het is dus geen saai gegeven maar erfgoed dat inspireert.

Zwaktes:

- ▶ De tijdspanne was voor de kunstenaar niet ideaal. Zij had immers ook nog andere opdrachten, waaronder het maken van de filmpjes van de andere trajecten binnen 'Herinneringen voor de toekomst';
- ▶ het is een inspirerend project. Helaas komt dit in de communicatie te weinig tot uiting;
- ▶ hoewel we met dit project sterk de lokale bevolking bereikten, was de totale opkomst op Erfgoeddag lager dan het jaar voordien;
- ▶ het is te begrijpen dat het typische publiek van volwassenen (40-65 jaar) minder belangstelling heeft in een kunstzinnig jongerenparcours maar we hadden iets meer belangstelling verwacht uit de sector waartoe het project zich richtte (scholen - musea – erfgoedorganisaties).

Kunstenares Sophie Vanhomweghen:

Sterktes:

- ▶ De klaslerares was heel ondersteunend gedurende heel het traject;
- ▶ er heerste een goede samenwerking tussen de Erfgoedcel (Brussel) en erfgoedpartner (Charlier Museum);
- ▶ het toonmoment op Erfgoeddag was zeer geslaagd, dankzij de inzet en de samenwerking van alle partners;
- ▶ als kunstenaar kon ik beschikken over digitaal werkmateriaal van de school (smartboard, iPads, computer ...);
- ▶ er werd veel werkruimte voorzien en vrijgehouden in de school tijdens de ateliers;
- ▶ er kon buiten gewerkt worden bij mooi weer;
- ▶ veel enthousiasme van alle partners, de leerkracht en de kinderen;
- ▶ het museum was zeer verwelkomend en steeds open voor bezoekjes van de klas;
- ▶ er werd gewerkt met de kinderen in het museum;
- ▶ de kinderen werden klaargestoomd om aanwezig te zijn op Erfgoeddag (allemaal georganiseerd door de leerkracht!) en om een rondleiding te geven aan de bezoekers.

Zwaktes:

- ▶ De directeur van de school was niet aanwezig tijdens het toonmoment in het museum;
- ▶ een aantal kinderen/ouders waren niet aanwezig op Erfgoeddag;
- ▶ de film/reportage van het erfgoedtraject en de affiche van de film werd niet op alle plaatsen getoond tijdens Erfgoeddag.

‘HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST’ IN OOSTVLETEREN

Kunstenaar: Joke Neyrinck

In Oostvleteren dook Joke Neyrinck, een conceptuele kunstenaar met als artiestennaam Jook, samen met de kinderen van Basisschool Klavertje 3 het gemeentearchief in. In Oostvleteren gingen ze van start met een kennismaking met Joke en het erfgoed. Oude kermisaffiches werden getoond en de vreemde activiteiten van toen besproken.

De kinderen lieten hun fantasie de vrije loop en vonden eigenaardige spelletjes uit voor op de kermis, getekend met potlood, stift, acrylstift en gekleurd papier. Alles werd samen op een groot karton geplakt en vormde een reuzencollage. Vervolgens dachten de kinderen na over hoe het zou zijn als iedereen het goed zou hebben. Een positieve wereld, een kermiswereld ... de fantasie kon alle kanten op. Er werd

gewerkt in verschillende groepjes. De ene groep mocht een kermisattractie ontwerpen, een andere een spelletje, nog een andere een wapenschild en de laatste een gek beroep. Ze tekenden alles met zwarte stift op papier, dat daarna gescand en op de computer ingekleurd kon worden. Met behulp van een computerprogramma konden de kinderen zelf gebouwen ontwerpen.

In een volgende stap brainstormden de kinderen over het scenario voor het digitale verhaal. De tekeningen, beroepen, gebouwen ... vormden de basis voor de eigen digitale kermiswereld. Joke toonde al hoe de iPads gebruikt zouden worden om hun eigen verhalen en tekeningen tot leven te brengen. Na de speeltijd brachten ze een bezoek aan de meestermolen waar ze meer uitleg kregen van José.

Tijdens de volgende les maakten de kinderen hun verhalen op de iPads. Dit verliep in het begin erg moeizaam, maar na wat oefenen boekten ze toch leuke resultaten. Aan de hand van verhalen uit de Tweede Wereldoorlog maakten ze kennis met immaterieel cultureel erfgoed. In de daaropvolgende ateliers werd er voortgewerkt aan filmpjes zodat de eigen verzonden kermiswereld volledig vorm kreeg. Er werd bovendien geschilderd aan een groot mooi doek.

Jook koos om met de kinderen verder te werken rond oude kermisaffiches uit Vleteren. De kinderen mochten hun eigen kermiswereld in elkaar steken en zelf spelletjes uitvinden voor op een kermis. Ze werkten met potlood, stift, acrylstift en gekleurd papier. De creaties werden op een groot karton gekleefd en vormden samen een reuzencollage. De verschillende tekeningen werden met elkaar verbonden. Dankzij deze grote collage-affiche werden het heden en het verleden samengebracht, nog aangevuld met digitale tekeningen gemaakt met behulp van iPads. De kinderen hielden hun ervaringen tijdens het traject ook bij in kleine schriftjes.

Erfgoedpartner in Oostvleteren

Er werd een bezoek gebracht aan de archiefdienst in Vleteren. Tijs Goethals, archivaris van de gemeente Vleteren, gaf een rondleiding en leerde de kinderen meer over de oude kermisaffiches en de spelletjes die er gespeeld werden. Ook kregen ze een kaart te zien van het Vleteren van vroeger. Zo ontdekten ze vele verschillen met het hedendaagse dorp. Ze leerden verhalen van Vleteren kennen en maakten zo kennis met immaterieel erfgoed. Als kers op de kaart bezochten ze de meestermolen, waar molenaar José Marchand hun wat meer uitleg gaf.

Met een collectie oude kermisaffiches uit het gemeentearchief als voorbeeld kregen de kinderen de kans om hun eigen kermis samen te stellen. Ze lieten zich leiden door vragen als: 'Welke toestellen behoren tot de kermis? Welke spelen worden er gespeeld?' Ook maakten de kinderen kennis met oude kaarten van Vleteren, het wapenschild, oude disboeken, de molen en het verhaal van een Duitse verpleegster.

Resultaat op Erfgoeddag

In Oostvleteren kon je op Erfgoeddag terecht in de witte ruimte van de Sceure. De animatiefilmpjes van de kinderen kon je zien op iPads en tekeningen kon je van dichtbij bewonderen.

Evaluatie project 'Herinneringen voor de toekomst' in Oostvleteren

Kinderen:

Het bezoek aan de molen en de archiefdienst vonden de kinderen interessant. "De kinderen vonden de ateliers erg leuk. Ze vonden het tof dat ze hun fantasie mochten gebruiken om zelf leuke dingen te tekenen op papier, de tablets of de pc. Na afloop van het project hebben ze zich een beeld gevormd over erfgoed: "iets van onze voorgangers, iets dat je niet weg mag doen zoals een monument."

Leerkracht:

"De samenwerking verliep zeer goed. Joke liet steeds tijdig weten welke activiteiten ze had gepland. Tijdens de sessies verliep de samenwerking ook goed. Jokes opdrachten waren soms iets te open en daarom niet zo duidelijk maar ze werkte hieraan. Het sluit aan bij verschillende leerdoelen, voornamelijk die van het muzische en wereldoriëntatie. Het bezoek aan de archiefdienst was zeer interessant en de kinderen gingen hier creatief mee aan de slag. Er werd steeds uitgekeken naar de sessies met Joke. Enkele computerprogramma's waarmee gewerkt werd, zullen verder gebruikt worden in de klas."

Erfgoedpartner archiefdienst van Vleteren:

Tijs Goethals van de archiefdienst Vleteren omschrijft het als volgt: “Mijn algemene indruk over het project is heel positief. Als kleinere archiefdienst krijg je niet elk jaar de kans om aan een dergelijk project mee te doen. De financiële middelen ontbreken ook om zo iets op eigen houtje te organiseren. Vandaar dat ik zeer tevreden was dat Vleteren eraan mee kon doen”. Tijs Goethals lijstte de sterktes en zwaktes op van het project zoals hij het heeft ervaren:

Sterktes:

- ▶ We bereikten een doelgroep (kinderen van 5e en 6e leerjaar) die we anders in Vleteren niet of moeilijk bereiken;
- ▶ er werd een heel frisse en verrassende blik op mijn archieven geworpen. Naar toekomstige (archief) tentoonstellingen heb ik heel wat bijgeleerd: wat werkt, wat niet, hoe kan je iets aantrekkelijker presenteren, hoe kijken kinderen naar archiefstukken ...;
- ▶ het project was het duwtje in de rug dat we nodig hadden om ook in Vleteren nauwer met de scholen samen te werken. Naar volgend jaar toe zitten er zeker al archief rondleidingen en educatiemomenten aan te komen;
- ▶ dankzij het project kon ik starten met de digitalisering van een aantal stukken in Vleteren, waardoor ook mijn secretaris nu van het nut overtuigd is.

Zwaktes:

- ▶ Wat ik persoonlijk zeer vreemd vond, was de lage opkomst van de leerlingen zelf op Erfgoeddag. Rekening houdend met het feit dat de leerlingen een vrij intensieve samenwerking hadden met de kunstenaars, verwondert het me dat er maar een derde van hen naar de tentoonstelling zelf is komen kijken. Ik heb de indruk dat er vanuit de school en de directie, ondanks een heel gemotiveerde leerkracht, weinig animo was, waardoor ook de andere leerlingen van Klavertje Drie niet naar de tentoonstelling gekomen zijn;
- ▶ in het verlengde hiervan: met een tentoonstelling die slechts één dag plaatsvindt, loop je een groter risico om minder volk te lokken. Wellicht is het aan ons om dergelijke tentoonstellingen langer te laten lopen, maar dan stuiten we snel op problemen qua veiligheid, permanentie, beschikbaarheid van tentoonstellingsruimtes ...

Feedback kunstenaars Joke Neyrinck:

Sterktes:

- ▶ We hebben een goede en leerrijke samenwerking gehad met de partners en de geschiedkundige, dit was zeker een meerwaarde;
- ▶ het molenbezoek was interessant en boeiend;
- ▶ het was de eerste keer dat ik zo'n artistiek project deed en ik heb er dus heel veel uit geleerd. Ik denk dat ik in de toekomst meer 3D-tekingen zal uitwerken (Ipad - 3d modeling & printing);
- ▶ er is een heel mooie tentoonstelling uit ontstaan.

Zwaktes:

- ▶ Ik denk dat ik sommige zaken te abstract heb gehouden waardoor het voor sommige kinderen moeilijker was om gemotiveerd te blijven. Ze kregen soms te veel vrijheden, hoewel juf Ilina dit goed begeleidde en zelf een invulling gaf.

‘HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST’ IN MAASMECHELEN

Kunstenaars: Pollie Gregoor, Roosje Chini en Bart Braeken

Mie Merken en Ties van Gies de Porion, twee reuzen van Stichting Erfgoed Eisdan, waren een tijd geleden dringend aan een opknappbeurt toe. Kunstenaars uit Maasmechelen kregen de vraag om ze op te frissen en ze een hedendaags uitzicht te geven. Dat deden ook Pollie Gregoor en Roosje Chini, die de leerlingen van het vijfde leerjaar van basisschool De Griffel een kijkje gunden in hun atelier. Daar werd vooral gewerkt aan het gelaat van de reuzen.

Daarna nam Bart Braeken, met als artiestennaam PercussieBart, de kinderen mee op sleeptouw. Samen gingen ze op zoek naar een muzikale interpretatie van de reuzen. Er werd een rap gemaakt waarin Mie en Ties de hoofdrol speelden. Percussie speelde ook een belangrijke rol. Door te trommelen op potten, pannen en blikken, leerden de kinderen op een speelse manier de basistechnieken van de ritmiek. Ook daarna, tijdens het in elkaar steken van een ‘las boots’ dans, stond percussie met de voeten centraal.

Later brachten de kinderen opnieuw een bezoek aan het atelier van kunstenaars Roosje en Pollie. Daar leerden ze

meer over de reuzen, hoe ze gemaakt werden en hoe de koppen in elkaar gestoken werden. Daarna liep alles wat in elkaar over: de leerlingen leerden heel wat over de reuzen, maar ook over percussie. Met handen en voeten werden leuke ritmes gemaakt en het leven van Mie Merken en Ties van Gies de Porion werd verder uitgewerkt in de ‘reuzenrap’.

Erfgoedlocatie in Maasmechelen: Stichting Erfgoed Eisdan

De insteek van het project was het reuzenerfgoed in Eisdan-Tuinwijk en het bijhorende lokale erfgoed. De reus Mie Merken staat symbool voor de eerste bewoonster op de Eisdense heide. Ties van Gies de Porion verwijst als opzichter naar het mijnwerkersleven. Beide reuzen zagen aan het begin van de jaren 1950 het levenslicht. Met deze twee reuzen wou men het ‘huwelijk’ tussen het Kempense landschap en de kolenindustrie, die zo een sterke impact op dit landschap en zijn bevolking had, symboliseren. Anno 2014 hadden deze twee belangrijke figuren echter dringend nood aan een facelift zodat ze ook de huidige generaties zouden kunnen inspireren. De Stichting Erfgoed Eisdan startte daarom samen met verschillende partners een traject op om de reuzen in 2015 weer in volle glorie te kunnen presenteren. Door samenwerking met basisschool De Griffel werden ook de jongste inwoners van Eisdan op een verrassende manier betrokken bij dit erfgoed.

Resultaat op Erfgoeddag

Op zondag 26 april, tijdens Erfgoeddag, werd er geen tentoonstelling, maar eerder een performance georganiseerd. De muzikale vertaling in de vorm van een reuzendans of *boots dance* werd gecombineerd met de plechtige voorstelling van de reuzen. Dit viel letterlijk in het water door het slechte weer.

Bij de erfgoedpartner, Stichting Erfgoed Eisdan / Museum van de Mijnwerkerswoning vond wel een tentoonstelling plaats. Deze was doorlopend open van 10 tot 18 uur. De reuzen werden om 15 uur voorgesteld op de speelplaats van Basisschool De Griffel. Dit werd gecombineerd met het jaarlijkse schoolfeest.

Evaluatie project 'Herinneringen voor de toekomst' in Maasmechelen

Feedback van de scholen:

- ▶ Er is aansluiting bij enkele leerdoelen;
- ▶ de eerste les ging vlot maar de leerkrachten zijn van mening dat er geen opbouw in de lessen zat;
- ▶ de imput van het erfgoed bleef voor de leerkrachten wat te lang achterwege;
- ▶ de samenhang tussen de lessen en het cultureel erfgoed was voor de leerkrachten niet altijd even duidelijk;
- ▶ de communicatie tussen de leerkrachten en de kunstenaar zat niet helemaal snor.

Feedback Jan Kohlbacher van Stichting Erfgoed Eisden:

"Het was een positieve ervaring. Dankzij dit traject staan de reuzen nu opgesteld in Maasmechelen en krijgen ze een publiek". Jan Kolbacher lijstte de sterktes en zwaktes op van het project zoals hij het heeft ervaren:

Sterktes:

- ▶ Het delen van kennis: wij leverden de materialen aan de leerlingen zoals boeken, materialen, modellen, schaalmodellen van de reuzen, oude foto's van de reuzen en klompen. Het was leuk om uit te leggen aan de kinderen wat de zin is van de reuzen en de kinderen er een maand lang rond zien te werken;
- ▶ betrokkenheid van de kinderen: de kinderen kwamen naar het atelier van de kunstenaar zodat ze betrokken waren bij het hele proces. Elke stap werd in beeld gebracht zoals de nieuwe kledij van de reuzen;
- ▶ we kwamen in contact met andere mensen buiten de Stichting: zo werkten we intens samen met de avondopleiding van de Provinciale Technische School. Ook maakten we kennis met twee kunstenaars die meewerkten om de hoofden van de reuzen te maken;
- ▶ het transporteren van de reuzen naar de school: zo zagen de kinderen de reuzen op ware grootte;
- ▶ linken met de les: de reuzen kregen een belangrijke rol binnen het vak muzische beleving, daarnaast werden kinderen uitgedaagd om eens anders te dansen;
- ▶ Het project bracht een denkproces op gang: 'Wanneer moeten onze reuzen verschijnen in het publiek? Moeten ze zich beperken tot grote evenementen? Of houden ze zich ook enkel aan traditionele evenementen?'
- ▶ Timing: normaal gezien zouden de reuzen worden voorgesteld tijdens het schoolfeest maar door het slechte weer werd dit helaas uitgesteld. Het schoolfeest werd naar een andere datum verplaatst. Dit was een voor- en een nadeel want zo kregen de reuzen twee keer grote publieke belangstelling.

Zwaktes:

- ▶ Het maken van de reuzen: de duur van dit proces hadden ze een beetje onderschat. Ondanks de deskundige hulp die ze kregen, duurde dit langer dan aanvankelijk gedacht;
- ▶ transport van de reuzen: we stelden vast dat we geen ervaring hadden met het vervoer van onze reuzen naar verderaf gelegen plaatsen.

Feedback van kunstenaar Bart Braeken:

“De ervaring was dubbel. Het hele proces kwam moeilijk op gang en de erfgoedinstek was in het begin niet zo duidelijk. Gingen we nu werken rond de erfenis van de reuzen of carnaval?”

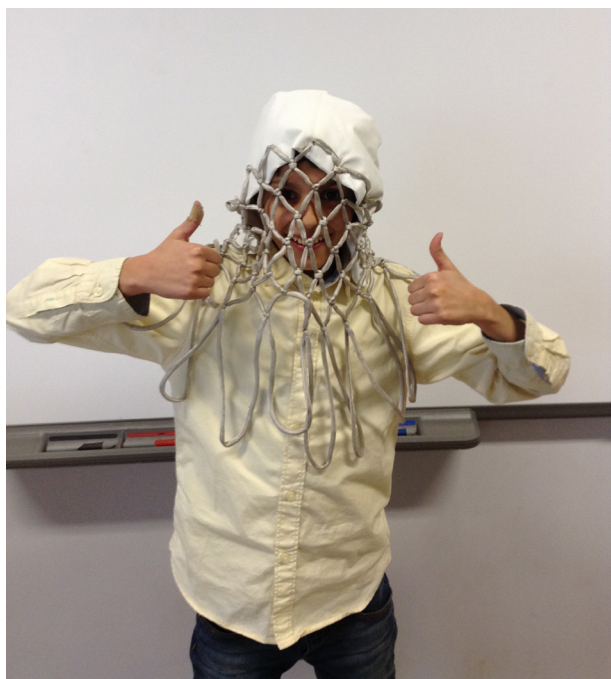
Voor mij was het een uitdaging om de geschiedenis van de reuzen te verwerken tot een muzikaal eindproduct. Ook zijn de school en ikzelf met andere verwachtingen aan dit project gestart omdat ik ervan uitging dat dit los stond van het schoolfeest. Dit bleek niet zo te zijn waardoor er opeens een klas extra bij betrokken was.

Al bij al was het fijn om voor zo’n divers klasje te mogen dansen. De meeste kinderen dansen graag en zijn creatief. De ‘reuzenrap’ gaf ook de meer verlegen kinderen de kans om zichzelf te laten horen. Ik heb geleerd dat vooraf alles duidelijk moet worden uitgepraat alvorens 100% voor zo’n project te gaan.”

‘HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST’ IN TURNHOUT

Kunstenaar: Marian Lesage

Als beeldend kunstenaar nam Marian Lesage samen met het zesde leerjaar van Basisschool De Kameleon de collectie van het Taxandriamuseum onder de loep. De twee thema’s die in het museum aan bod kwamen en waar de leerlingen rond werkten waren de kantnijverheid en de jacht.

Tijdens de ateliers met de kinderen zocht kunstenaar Marian naar linken tussen het verleden en de leefwereld van de kinderen. Marian bracht de kinderen op een speelse manier in contact met het erfgoedproject. Hoe? De kinderen mochten draden werpen, kruisen, vlechten en verbinden. Ook dachten ze na over kant, over wat die draden zeggen over het leven van vroeger en nu. Ze stelde vragen aan de kinderen als: ‘Wat is kant en waaraan doet het je denken? Wat zeggen die draden over het leven vroeger, over nu, over hier in de Kempen en elders in de wereld?’

Ook tekenden de kinderen op een blad aan de hand van de frottage-techniek. Frottage is een techniek die erin bestaat de beelddrager op een bepaalde ondergrond te plaatsen en er vervolgens met bijvoorbeeld potlood of waskrijt over te wrijven, waardoor je door de textuur een effect creëert. Toeval speelt hierin een grote rol. In dit project lag onder het blad een stukje kant en zo kwamen de leerlingen tot een

fantasietekening. Dit leverde mooie resultaten op. Vervolgens maakten de kinderen eigen Sidoniekes met papier-maché op eieren van isomo. Met papierpulp kregen de gezichten vorm. De weken erna werden de Sidoniekes afgewerkt en werden er cornetmutsen gemaakt door stukken stof te naaien en ze een persoonlijke touch te geven.

Tot slot werkten de kinderen aan hun eigen jachttrofee. Takken werden aan elkaar gesjord en vormden een gewei. Plankjes werden in de vorm van wapenschilden gezaagd en bekleed met een stuk stof. Later werden ze aan elkaar bevestigd.

Erfgoedlocatie: het Taxandriamuseum

Gids Gib kwam de leerlingen opzoeken in hun klas en nam hen vervolgens mee op sleeptouw doorheen het Taxandriamuseum. Daar hoorden de kinderen over de jacht, over het leven van vroeger en nu in Turnhout en over wapenschilden en wachttorens. Ze leerden zo dat Turnhout bekendstond als een jachtgebied voor edelen en voor het kantklossen. Ze zagen echte kantklossters aan het werk en mochten daarna zelf aan de slag met het ontwerpen van hun eigen historische kledinglijn en het maken van een wapenschild.

Resultaat op Erfgoeddag

Op zondag 26 april, tijdens Erfgoeddag, werden de kunstwerkjes voorgesteld in het Taxandriamuseum. Er stonden veertien Sidoniekes met cornetmutsen opgesteld, veertien jachttrofeeën die opgehangen of anders gepresenteerd werden, en een achttal tekeningen, afdrukken met kanttextuur, die werden opgehangen of platgelegd in de schuiven van de presentatiekasten.

De tentoonstelling was doorlopend open van 10 tot 17 uur en liep door tot 30 mei tijdens de openingsuren van het museum (dinsdag tot zaterdag van 14 tot 17 uur – zondag van 11 tot 17 uur). De door de kinderen zelfgemaakte jachttrofeeën en kantmutsen kwamen helemaal tot hun recht in het museum.

Evaluatie project 'Herinneringen voor de toekomst' in Turnhout

Feedback Sofie Wilder, coördinator TRAM 41:

“Dit was een fijne ervaring, zeker voor herhaling vatbaar!” Sofie Wilder lijst hieronder de sterktes en zwaktes op van het project zoals zij het heeft ervaren:

Sterktes:

- ▶ Andere achtergrond: werken rond de kantnijverheid is niet evident en het thema staat ver af van de leefwereld van de leerlingen;
- ▶ hoog niveau knutselwerkjes: indrukwekkend voor kinderen van die leeftijd;
- ▶ meerwaarde van het traject dat acht weken liep: het bood de gelegenheid om in de diepte te werken;
- ▶ positieve ervaringen: zowel in de klas als in het museum, waar de workshop zeer goed verliep;
- ▶ kunstenaar Marian Lesage heeft veel kennis van zaken en kon zelfstandig alles goed inschatten;
- ▶ gevarieerde en knappe output: hertengeweien, wrijfzels, persoonlijke verhalen in de vorm van Sidonietjes, de workshop, verhaaltjes ...;
- ▶ enthousiasme van de leerlingen: de leerlingen waren heel enthousiast over 'Herinneringen voor de toekomst';
- ▶ ontdekking voor gids Gib: een leerling wees hem erop dat de vrouwen op de schilderijen dezelfde juwelen dragen. Hij haalt dit nu aan wanneer hij gidst.

Zwaktes:

- ▶ Het engagement van de omgeving: de dag zelf hadden veel leerlingen andere activiteiten te doen zoals bijvoorbeeld naar de voetbal gaan. Hierdoor ging een stuk van het toonmoment verloren;
- ▶ workshop wapenschild: deze workshop verliep iets trager dan ingeschat. Het knippen was veel moeilijker dan aanvankelijk gedacht.

Feedback van kunstenaar Marian Lesage:

Sterktes:

- ▶ Ik werkte samen met het Taxandriamuseum rond kantnijverheid en de jacht in de Kempen;
- ▶ de verbondenheid met mijn eigen roots, want mijn oma was een Brugse kantwerkster;

- ▶ de hoge betrokkenheid van leerkracht en de leerlingen van het zesde leerjaar van Basisschool Kameleon;
- ▶ het technisch aspect van het opzet: alle leerlingen maakten of naaiden een cornetmuts en een jachttrofee. Ze voelden zich op die manier echte ontwerpers en kunstenaars;
- ▶ het toewerken naar een tentoonstelling;
- ▶ de goede samenwerking met het Taxandriamuseum en de dienst erfgoed.

Zwaktes:

- ▶ Eens het werk af was en ik vele uren heb besteed aan het opzetten van de tentoonstelling tegen Erfgoeddag in april was de interesse van de leerlingen verdwenen. Er kwam amper belangstelling van hun familie om te komen kijken, hoewel de school veel energie stopte in een laagdrempelige activiteit. Dat was echt jammer. De doelgroep van kinderen met een migratieachtergrond bereik je moeilijk buiten de schoolpoort en -uren.

ALGEMENE STERKTES EN ZWAKTES VAN HET PROJECT

Sterktes:

- ▶ Het project 'Herinneringen voor de toekomst' sluit gemakkelijk aan bij leerdoelen. Enkele voorbeelden: 'De kinderen kunnen eigenschappen van materialen leren kennen door ervaringen, de kinderen durven zich te uiten via beeld, spel, klank, woord en beweging', 'De kinderen zijn bereid om samen te werken om tot creatie te komen, de kinderen tonen respect voor kunst en diverse cultuuruitingen'. Dit is zeker een pluspunt en helpt om leerkrachten en de school te overtuigen in een dergelijk project mee te stappen. Uiteraard dient de aansluiting bij de leerdoelen in nauw overleg te gebeuren met de leerkrachten.
- ▶ Soms duurt het wat langer om sommige ouders mee te krijgen maar meestal was er ook bij hen een bijzondere betrokkenheid te bespeuren.
- ▶ Het project bood heel wat kansen om de pers te bereiken.
- ▶ De vijf regio's boden kansen voor de kunstenaars en erfgoedpartners om te experimenteren.
- ▶ 'Herinneringen voor de toekomst' heeft de banden met de erfgoedspelers uit de buurt versterkt. Er werd op diverse locaties geopperd om materialen in bruikleen te blijven gebruiken.
- ▶ Erfgoed op een speelse manier aanreiken bij kinderen is een voordeel omdat kinderen zo veel sneller geprikkeld en geïnteresseerd raken.
- ▶ Voor musea zonder educatieve dienst is een project als 'Herinneringen voor de toekomst' heel handig om eens iets nieuws uit te proberen.
- ▶ Kinderen van het vijfde en zesde leerjaar zijn een interessante doelgroep. Het is enerzijds een leeftijd waarop ze nog volop kind zijn, maar anderzijds biedt dit kunstenaars en leerkrachten een brede waaier aan mogelijkheden.
- ▶ Vaak zoeken Erfgoeddagpartners naar manieren om samen te werken met een school maar dikwijls wordt geen manier gevonden om een project met kinderen te begeleiden of te ondersteunen. Een project als 'Herinneringen voor de toekomst' biedt antwoorden.

Zwaktes:

- ▶ De focus van meet af aan scherp houden is niet altijd eenvoudig. Wat wil men precies bereiken? Het erfgoed moet, net als de techniek van de kunstenaar, heel snel in het proces zeer helder zijn.
- ▶ Er zijn veel partners bij het project betrokken, wat ook betekent dat er energie moet besteed worden aan het zoeken naar de beste manier om samen te werken. Soms kan er een groot contrast zijn tussen een planmatige leerkracht en een chaotische kunstenaar.

- ▶ De samenvattende film was interessant voor de betrokken partijen maar iets minder relevant voor het publiek. In een volgende editie moet hier zeker rekening mee worden gehouden. Het publiek op Erfgoeddag verkiest wellicht een meer interactieve aanpak.
- ▶ Op financieel vlak moeten de nodige middelen vrijgemaakt worden. Per locatie werd een bedrag van 2.500 euro voorzien.

Opportuniteit:

Het is belangrijk om een project als 'Herinneringen voor de toekomst' te verduurzamen. De methodiek kan met andere woorden opnieuw worden gebruikt, maar er kan telkens een ander thema aan gekoppeld worden. Er zitten een heleboel kansen in de manier waarop hier met het lokale erfgoed en uiteenlopende kunstvormen aan de slag wordt gegaan.

OPROEP EN COMMUNICATIE OVER HET PROJECT

WIJ ZIJN KLAAR VOOR DE PERSCONFERENTIE (BASISSCHOOL MOZAÏEK, SB)

DECOR KLAAR, KOSTUIMS KLAAR, VOORSTELLINGSFILMPJES KLAAR...
KORTOM KLAAR VOOR DE PERSCONFERENTIE! (BASISSCHOOL MOZAÏEK, SB)

De leerlingen van de basisschool Mozaïek zijn klaar voor de persconferentie van de sector voor de toekomst. Ze hebben hun decor, kostuums en voorstellingen klaar voor de persconferentie.

Met veel plezier en enthousiasme zijn de leerlingen klaar voor de persconferentie.

U bent hier om de persconferentie van de sector voor de toekomst te bezoeken.

U bent hier om de persconferentie van de sector voor de toekomst te bezoeken.

Blog

Tijdens het traject konden de leerlingen, leerkrachten, kunstenaars en de verschillende erfgoedpartners berichten over het verloop van het traject in een blog. Zo werd de betrokkenheid tussen de verschillende partners vergroot. Deze blog was openbaar, dus ook wie niet bij het project betrokken was, kon via deze weg alles op de voet volgen. De vele blogberichten geven een beeld van hoe alles op de verschillende locaties is verlopen. De blog kan je bekijken via <https://herinneringenvoordetoekomst.wordpress.com>.

Film

Het proces en de eindresultaten van de verschillende projecten werden in een film gegoten door Sophie Vanhomwegen. De film geeft je een impressie van het project 'Herinneringen voor de toekomst' op de vijf locaties. Op verschillende locaties werd de compilatiefilm getoond. Zo kreeg het publiek een idee van het proces dat de leerlingen hadden doorlopen en konden ze het eindresultaat bekijken. De film kan je vinden op: <https://www.youtube.com/watch?v=jFCNt2NP3ms>.

Nationale communicatie Erfgoeddag

'Herinneringen voor de toekomst' werd opgehangen aan het Erfgoeddagthema ERF! Via de communicatiekanalen, de website, Facebook en Twitter werd op regelmatige tijdstippen over dit traject gecommuniceerd. Dit gebeurde in eerste instantie via blogberichten op de sectorwebsite www.faronet.be/erfgoeddag.

Ook kregen in de maand voor Erfgoeddag de activiteiten een plaats op www.erfgoeddag.be. Op deze site kon het publiek alle activiteiten vinden. De activiteiten die plaatsvonden onder de noemer 'Herinneringen voor de toekomst' werden er per locatie in opgenomen. Op zondag 26 april 2015, Erfgoeddag, kreeg het project dus een forum voor het brede publiek.

Persbericht

Om het project extra in de kijker te plaatsen, werd ook een persbericht uitgestuurd. Voornamelijk de regionale pers pikte dit op.

Lokale brochures erfgoedcellen

De activiteiten werden aangekondigd in de lokale brochure voor Erfgoeddag. Ze stonden tussen de andere Erfgoeddag-activiteiten. Deze brochures werden verspreid via de organisatoren.

Websites erfgoedcellen

De activiteiten werden ook aangekondigd op de websites en Facebookpagina's van de erfgoedcellen. Ook werd de informatie verspreid via de nieuwsbrieven.

Lokale infobladen van de gemeente

Sommige erfgoedcellen lieten de activiteit opnemen in een lokaal informatieblad.

Persconferenties

Sommige erfgoedcellen organiseerden een persconferentie om het project in de kijker te zetten.

■ BIJLAGEN

- ▶ Oproep tot deelname aan 'Herinneringen voor de toekomst'
- ▶ Persdossier 'Herinneringen voor de toekomst'
- ▶ Herinneringen voor de toekomst, in: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 8 (2015) 1, p. 21-24
- ▶ Eindrapport 'Herinneringen voor de toekomst' opgesteld door MUZ-E
- ▶ Brief aan de scholen

Herinneringen voor de toekomst

Opzet

een artistiek-erfgoedtraject met een klas, erfgoedorganisatie en een kunstenaar naar aanleiding van het thema ERF! (Erfgoeddag 2015)

Waarom

- FARO en lokale erfgoedcelcoördinatoren zijn elk jaar vragende partij om activiteiten voor kinderen/gezinnen te ontwikkelen nav Erfgoeddag. Dit blijft een moeilijk gegeven.
- Erfgoedpartners zijn wel geïnteresseerd om samen te werken met een school, maar weten vaak niet hoe een traject/project met kinderen op te zetten en te begeleiden.
- Kinderen (5de-6de leerjaar) zijn een interessante doelgroep. Via een intensief traject kan je hen laten kennismaken met ERFgoed en hen als ambassadeurs verwelkomen op Erfgoeddag. Het traject op zich is minstens even belangrijk, zoniet belangrijker dan de output of activiteit op Erfgoeddag.
- MUSE-E is een platform voor (jonge) kunstenaars in co-creatie die vanuit een sociaal engagement hun kunstpraktijk vertalen in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en welzijnssector. Erfgoedcel Brugge heeft goede ervaring met MUS-E als partner naar aanleiding van het project 'Dorp gezonken' op Erfgoeddag 2014.

Voorstel / Idee

- Een erfgoedcel selecteert een erfgoedorganisatie en een school. Bij voorkeur een school waar kinderen tot nu toe nauwelijks in contact kwamen met culturele, artistieke of erfgoedprojecten.
- De erfgoedorganisatie (ism de erfgoedcel) stelt een 'herinneringskoffer' samen. Hierin kunnen brieven, documenten, voorwerpen, foto's, filmpjes zitten die van betekenis zijn voor de geschiedenis/het erfgoed van de stad/gemeente/wijk waar de school gevestigd is. De erfgoedorganisatie beslist in overleg met de erfgoedcel welke thema's hierin aanbod komen. Enkele voorstellen zijn: werken met objecten, documenten die een levensloop in beeld brengen, onderwijs vroeger en nu, allerlei 'trajecten' van mensen, beroepen, ...
- Deze herinneringskoffer dient als inspiratie voor een kunstenaar om van hieruit een artistiek traject vanuit verschillende methodieken van ca 8 weken (3 uur per week) met de kinderen te doorlopen.
- Ook de erfgoedorganisatie is bereid om tijdens deze 8 weken minstens één keer (maar mogelijks meerdere keren) naar de school te gaan en info te geven over de inhoud van de herinneringskoffer. Dit kan in de vorm van een interview, gesprek, workshop, ... met de kinderen en de leerkracht of eventueel een bezoek aan een specifiek gerelateerd erfgoedverhaal in de buurt olv de erfgoedpartner.
- Het artistieke materiaal dat door de kinderen gecreëerd zal worden op basis van de herinneringskoffer, kan resulteren in een expo, installatie, presentatie op Erfgoeddag.
- Dit traject opstarten in 5 scholen/regio's biedt kansen voor de kunstenaars en erfgoedpartners om verschillende pistes te onderzoeken en uit te proberen. Eventueel kan bekeken worden om de eindresultaten van de 5 trajecten samen te brengen.

Van experiment naar werkmethode

Het thema ERF! biedt veel kansen om dergelijk erfgoed-artistiek traject uit te werken. Het traject kan een experiment zijn dat gedocumenteerd wordt, waarna een

werkmethode rond erfgoed voor scholen, erfgoedpartners en kunstenaars kan uitgeschreven worden. Zodoende kunnen ook andere scholen en erfgoedorganisaties in een latere fase hiermee aan de slag.

Waarom meedoen?

- Het is een eenvoudig concept
- Kans om een erfgoedpartner en een school op een creatieve manier te laten werken rond ERFgoed.
- Experimenteel traject > veel is mogelijk, alles hangt af van de eigen inbreng

Partners

MUSE-E Belgium

MUS-E > jarenlange ervaring met het begeleiden van kunstenaars binnen het onderwijs, welzijn en vrije tijd. Zie www.mus-e.be en <http://youtu.be/nUFGNRYpV-I>

Engagement

- Selectie van 2 à 3 kunstenaars (voorstellen: Tine Guns uit Gent (video, fotografie), Marieke De Maré uit Brugge (radio, theater) en Anya Verheyen uit Antwerpen (theater, beeldend).
- Uitschrijven artistieke project samen met de kunstenaars
- Regelmatige opvolging en evaluatie
- In samenspraak opstellen planning
- Mede organisatie eindresultaat
- Communicatie naar het eigen netwerk

FARO

FARO > vanuit coördinatie Erfgoeddag en met ondersteuning rond erfgoedparticipatie en -educatie

Engagement

- communicatieve ondersteuning
- afstemming bij de voorbereidingen
- ervaringsuitwisseling en aanpak van documentatie tijdens het traject
- evaluatie
- deze ervaringen naderhand met een ruimere groep delen

Gezocht 5 erfgoedcellen

Engagement

- Algemene coördinatie van het traject ism de kunstenaars, de school en de erfgoedpartner
- Contact en begeleiding erfgoedpartner
- Selectie en contact met de school en logistieke opvolging (eventueel in samenspraak met een regionale onderwijscoördinator)
- Verzamelen 'herinneringskoffer' tegen 1 januari 2015.
- Organisatie (ism de school en de erfgoedpartners) van een activiteit met het eindresultaat (expo, toonmoment, workshop, ...) bij voorkeur op Erfgoeddag
- Communicatie van het traject en promotie van het eindresultaat
- Financiering

Planning

- 15 september oproep naar alle erfgoedcellen
- Kandidaten kunnen zich aanmelden tot 1 oktober
- Indien er geen vijf kandidaten binnen de erfgoedcellen gevonden worden, communiceert FARO dit breder naar alle erfgoeddagpartners. Bij voorkeur zoeken we een mooie spreiding in Vlaanderen van de deelnemende partners.
- Half oktober: eerste samenkomst alle partners, uitzetten krijtlijnen en afspraken
- Keuze erfgoedpartner en school vóór kerstvakantie
- Samenstellen 'herinneringskoffer' vóór kerstvakantie
- Afspraak met kunstenaar, school, erfgoedpartner en erfgoedcel begin januari
- Start traject in de klas februari 2015 (gedurende 8 weken)
- Eindresultaat Erfgoeddag 25 april 2015.

Financiering

Minimum

A/ budget voor 5 scholen, project uitgevoerd door 3 kunstenaars:

- artistieke prestaties: 8 weken x 3u per week x 1 kunstenaar = 8 x 3 x 42 euro = 1008
1008 x 5 scholen = 5040 EURO
- artistieke voorbereiding en postproductie voor 3 kunstenaars = 700 x 3 = 2100 EURO
- coördinatie = 1000 EUR
- vervoer en materialen = 400 EUR
- administratie = 450 EUR
- totaal = 8990 EUR*

*niet inbegrepen in budget: eigen kosten voor communicatie, mogelijke extra benodigdheden voor presentatie eindresultaat

Extra....

B/ budget om te 'documenteren'

- film raming 2000 euro
- of radio- en/of fotoreportage (door de kinderen met instructies die MUS-E op voorhand bezorgt en met iemand van MUS-E die in alle klassen minimum 1 keer langs gaat) raming 1000 euro
- of brochure raming 1500 euro

Voorstel:

- Budget ondelen A en B te delen door 5 erfgoedcellen,
DUS A/ 1798 euro per erfgoedcel + B/ raming 400 euro per erfgoedcel
= totale **kost per erfgoedcel 2198 euro.**

Oproep per mail:

- ✓ Ook op zoek naar ideeën om het thema ERF! in het kader van Erfgoeddag 2015 concreet vorm te geven?
- ✓ Nog nooit samengewerkt met een erfgoedpartner, school en kunstenaar in het kader van een erfgoedproject?
- ✓ Zin om eens aan de slag te gaan vanuit een experiment?

Spreek de bovenstaande vragen je aan?

Lees ons **projectvoorstel** in bijlage en **stel je kandidaat** om het experimenteel, artistiek-erfgoedtraject '**Herinneringen voor de toekomst**' mee uit te voeren.

We zoeken 5 erfgoedcellen om dit project, gespreid in Vlaanderen mee uit te voeren!

Wie doet mee?

Reageer uiterlijk op 1 oktober en laat ons weten aan welke erfgoedpartner (archieff, heemkring, museum, ...) je denkt om dit traject mee uit te voeren.

Het project zal ook voorgesteld worden aan alle erfgoedcellen op de speakers corner van 19 september bij Faro.

Kandidaten kunnen zich melden **bij Leen**

Herinneringen voor de toekomst

Herinneringen voor de toekomst is een artistiek erfgoedtraject rond het Erfgoeddagthema van 2015: *ERF!* Het traject is een samenwerking tussen FARO, MUS-E en vijf erfgoedcellen in Vlaanderen en Brussel. Vijf kunstenaars leggen met koffers vol herinneringen een artistiek erfgoedtraject af waarbij ze de kinderen op een creatieve manier in aanraking laten komen met het erfgoed in de eigen streek.

De ateliers lopen stilaan op hun einde. Tijdens Erfgoeddag, op zondag 26 april 2015, worden de resultaten en een film over het gehele traject aan een publiek op de vijf verschillende plaatsen gepresenteerd. Hieronder lees je uitleg over de partners en wat ze precies doen.

WIE ZIJN DE PARTNERS?

MUS-E is een platform voor professionele kunstenaars die vanuit een sociaal en maatschappelijk engagement hun kunstpraktijk vertalen in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en de welzijnssector. Meer weten? Surf naar www.mus-e.be. Neem voor meer informatie over dit project contact op met Jozefien Muylle: jozefien@mus-e.be of Dries Gommé: Dries.Gomme@vub.ac.be.

ERFGOEDCELLEN maken het erfgoed uit de eigen stad of regio toegankelijk voor het brede publiek. Daarbij schenken ze aandacht aan het behoud en beheer van roerend en immaterieel erfgoed. De volgende vijf erfgoedcellen stapten mee in het project Herinneringen voor de toekomst:

- Erfgoedcel Brugge (www.erfgoedcelbrugge.be, Katrien Steeland: katrien.steelandt@erfgoedcelbrugge.be),
- Erfgoedcel Brussel (www.erfgoedcelbrussel.be, Chantal Brems: chantal.brems@vgc.be),
- Erfgoedcel Mijn-Erfgoed (www.erfgoedcelmijnerfgoed.be, Leen Roels: leen@mijnerfgoed.be),
- CO7 (www.erfgoedcelco7.be, Hilde Cuyt: hilde.cuyt@co7.be) en
- Erfgoedcel Noorderkempen (www.erfgoedcelnoorderkempen.be, Stijn Marinus: Stijn@erfgoedcelnoorderkempen.be).

FARO vzw beantwoordt als steunpunt voor cultureel erfgoed de meest uiteenlopende vragen. Hoe? Aan de hand van ondersteuning, advies, informatie en diverse vormen. Ook organiseert FARO vzw ieder jaar Erfgoeddag. Cultureel erfgoed staat die dag in de kijker en dan kan het publiek proeven van roerend en immaterieel erfgoed aan de hand van meer dan 600 gratis, laagdrempelige activiteiten. Het thema is in 2015 ERF! Surf naar www.faronet.be en www.erfgoeddag.be voor meer informatie. Of stuur een mailtje naar Leen Breyne (leen.breyne@faronet.be), Tine Vandezande (tine.vandezande@faronet.be) of Hildegarde Vangenechten (hildegarde.vangenechten@faronet.be).

DE SCHOLEN Vijf scholen stapten mee in het traject om samen te ontdekken hoe het is om met erfgoed aan de slag te gaan. Hieronder vind je de gegevens van de leerkrachten en directies.

- Brussel: Sint-Joost-aan-zee
Directie Sven Moens: directie@sintjoostaanzee.be
Website: www.sintjoostaanzee.be
- Oostvleteren: Klavertje 3
Directie: Raf Claus: raf.claus@kbrp.be
Website: <http://www.vbsvleteren.be>
- Turnhout: Kameleon
Directie Debbie Dekien: directie@basisschoolkameleon.be
Website: <http://www.basisschoolkameleon.be>
- Sint-Kruis Brugge: Mozaïek
Directie Joost Dendooven: directeur@basisschoolmozaiek.be
Website: www.basisschoolmozaiek.be
- Maasmechelen: De Griffel
Directie Kris Salden: directie@degriffeleisden.be
Website: www.degriffeleisden.be

DE KUNSTENAARS AAN HET WERK

MARIAN LESAGE werkt als docent muzische/beeldende vorming en leertrajectbegeleider, beeldend kunstenaar, gids... Zij gaf het project in Turnhout vorm, waar ze werken rond het Taxandriamuseum. De thema's die aangesneden worden zijn de kantsnijverheid en de jacht. Zo maken de kinderen hun eigen kornetmutsen en hertengeweien.

TINE GUNS is een kunstenares die werkt met video, boeken en fotografische installaties. Zij ging aan de slag in in Sint-Kruis (Brugge) in twee klassen. De kinderen maken er aan de hand van een schilderij, waarop de blijde intrede van Karel V langs de kruispoort in Brugge te zien is, een tableaux vivant. Ze knutselen hun eigen kostuums en verwelkomingsdoeken.

JOKE NEYRINCK is digitaal kunstenares en ging aan de slag in Oostvleteren. Ze bezochten de oude molen en kregen heel wat oude kermisaffiches te zien. De kinderen konden hun fantasie de vrije loop laten en bouwden zo hun eigen kermiswereld. Ze verzonnen spelletjes, beroepen, gebouwen... en konden dit allemaal uitwerken op de pc of op Ipads.

BART BRAEKEN is een muzikant, meer bepaald een percussionist. Hij ging aan de slag in Maasmechelen, waar er gewerkt werd rond de reuzen Ties en Mie. De kinderen werken aan een las boots dans, een reuzenrap en trommelen er op los.

SOPHIE VANHOMWEGEN is een multimedia kunstenaar en werk zowel met video, geluid als met collagetechnieken. Voor dit project ging ze aan de slag in Sint-Joost-Ten-Node (Brussel). Ze werkten hier rond het Charlier museum. De kinderen gingen via fotografie, film, geluid... aan de slag rond het leven en het werk van deze kunstenaar.

BENIEUWD NAAR DE RESULTATEN?

Op erfgoeddag wordt er op elke locatie een tentoonstelling/voorstelling georganiseerd met de resultaten die de kinderen samen met de kunstenaars bereikt hebben tijdens dit project. Er zal ook telkens een korte film te zien zijn die het project over heel Vlaanderen toont. Geïnteresseerd? Aarzel dan niet om langs te komen!

In **Brugge** kan je terecht op erfgoeddag (zondag 26 april) van 14 tot 18 uur in de Kruispoort (Langestraat 191, 8000 Brugge). Hier zal een film van de kinderen te zien zijn naast de film van het gehele traject.

In **Maasmechelen** zal er geen tentoonstelling maar een performance worden georganiseerd. Deze vindt plaats op erfgoeddag in het Museum van de Mijnwerkerswoning (Marie-Joséstraat 3, 3630 Eisden). Waar ook doorlopend een tentoonstelling te bewonderen van 10 tot 18 uur. Om 15u worden de reuzen voorgesteld op de speelplaats van Basisschool De Griffel.

In **Brussel** kan je voor een tentoonstelling van het project terecht in het Charliermuseum (Kunstlaan 16, 1210 Sint - Joost- ten - node). Deze zal geopend zijn op erfgoeddag van 12 tot 17 uur. Er zal een film te zien zijn, collages met audio en een rondleiding door de kinderen zelf.

In **Turnhout** moet je in het Taxandriamuseum zijn (Begijnenstraat 28, 2300 Turnhout). Daar start de tentoonstelling op erfgoeddag van 10 tot 17uur. De tentoonstelling is daar waarschijnlijk nog te bezichtigen tot 30 mei tijdens de openingsuren van het museum.

Herinneringen voor de toekomst

TEKST Leen Breyne

Op zondag 26 april 2015 vieren we de vijftiende editie van Erfgoeddag. Honderden erfgoedorganisaties en -verenigingen zetten naar jaarlijkse gewoonte hun beste beentje voor om het publiek in Vlaanderen en Brussel op een waaier aan gratis activiteiten te trakteren. Deze jubileumeditie staat volledig in het teken van erven.

De drieletterslogan 'ERF!' duidt op de manier waarop erfgoedinstellingen omgaan met erfenissen, schenkingen en legaten. Welke invloed heeft een schenking op de collectievorming? Welke impact hebben grote en kleinere weldoeners – u misschien? – doorheen de jaren gehad op de werking en uitstraling van musea en archieven? En hoe zijn erfenissen in het verleden in erfgoedinstellingen terechtgekomen? Maar waar dit thema 'ERF!' vooral aandacht voor vraagt, is het feit dat iedereen erfgenaam is, ook u. Waarom vinden we het zo belangrijk dat iets voor de toekomst bewaard blijft? Hoe bewaren we de ons toevertrouwde erfenis dan het best?

Wat zou u zelf willen bewaren, waarom en hoe? Op deze vragen zoekt het project 'Herinneringen voor de toekomst' een antwoord.

'Herinneringen voor de toekomst' is een artistiek erfgoedtraject met als partners een klas, een cultureel-erfgoedorganisatie en een kunstenaar en is inhoudelijk opgebouwd rond dit Erfgoeddagthema. De erfgoedcellen Brugge, Brussel, Mijn-Erfgoed, CO7 en Noorderkempem staptten mee in het project. MUS-E, platform voor kunstenaars in cocreatie, begeleidt dit hele project en stuurt naar elke regio een kunstenaar die met een koffer vol herinneringen uit de streek van de kinderen een artistiek traject aflegt. ►

■ In Maasmechelen gingen de leerlingen uit het vijfde leerjaar van Basisschool De Griffel samen met Erfgoedcel Mijn-Erfgoed op bezoek bij Roosje en Pollie, de ontwerpers van reuzen Mie en Ties. © Erfgoedcel Mijn-erfgoed

■ In Turnhout experimenteren de zesdeklassers van Basisschool Kameleon met kant.
© Basisschool Kameleon

Benieuwd naar hoe deze trajecten verlopen? Neem dan een kijkje op de blogpagina van ‘Herinneringen voor de toekomst’ (<https://herinneringenvoortetoekomst.wordpress.com>). Daar inspireren de juffen, erfgoedpartners, kinderen en kunstenaars immers iedereen die interesse heeft in het project. De resultaten worden getoond op zondag 26 april, op Erfgoeddag.

Mie Merken en Ties van Gies de Porion

In Maasmechelen maken de leerlingen uit het vijfde leerjaar van Basisschool De Griffel kennis met de reuzen Mie Merken en Ties van Gies de Porion. Beide reuzen verdienen een update, zodat ze ongeneerd in deze 21e eeuw kunnen rondwandelen. De kunstenaars Pollie Gregoor en Roosje Chini maakten alvast maquettes van de reuzen, die op ware grootte meer dan drie meter hoog zullen worden. MUS-E muzikant Bart Braeken verdiept zich in de boeiende geschiedenis van deze figuren en zorgt samen met de kinderen van De Griffel voor een muzikale interpretatie.

“We hopen met de leerlingen op een mooi traject met veel ervaringskansen. Dit zou een verrijking moeten zijn voor onze kinderen. Wij doen met plezier mee aan dit project omdat het een interessant onderwerp is dat volgens ons de kinderen enorm boeit en een verbredende kijk geeft op hun omgeving”, aldus Mieke Creemers en Djada Di Caro, leerkrachten van het vijfde leerjaar van De Griffel.

Leen Roels van de Erfgoedcel Mijn-Erfgoed vult aan: “De eerste werksessie is ondertussen achter de rug. De leerlingen maakten kennis met de kunstenaar, percussionist Bart Braeken, met het concept erfgoed en met het thema: de Eisdense reuzen, gebaseerd op de pre-industriële en industriële (mijn)geschiedenis van Eisden. De erfgoedpartner, Stichting Erfgoed Eisden, stelde een koffer samen met voorwerpen en documenten gelinkt aan het thema. Inmiddels

werden ook afspraken gemaakt voor een bezoek van de erfgoedpartner aan de school.”

Kantnijverheid, zegt u?

In Turnhout bouwen de zesdeklassers van Basisschool De Kameleon herinneringen op aan de kantnijverheid. Samen met beeldend kunstenaar Marian Lesage maakt de klas van juf Els op een speelse manier kennis met deze erfenis. Draden worden geworpen, gevlochten, gekruist en met elkaar verbonden. Wat is kant en waar doet het u aan denken? Wat zeggen deze draden over het leven vroeger en nu? De interesse van de leerlingen is alvast gewekt.

Het klasbezoek van Gib en Sofie van het Taxandriamuseum stoomt de leerlingen helemaal klaar voor hun tegenbezoek aan het museum. Daar keren ze samen met Gib terug in de tijd en maken ze kennis met de geschiedenis van Turnhout. Uiteraard komt ook het kantklossen hier opnieuw aan bod. De leerlingen steken zelf de handen uit de mouwen bij het ontwerpen van een eigen historische kledinglijn en een persoonlijk wapenschild.

Reda en Bilal, twee leerlingen van het zesde leerjaar, getuigen van hun enthousiasme: “Vandaag hebben wij geleerd wat kant is en hoe je het moet tekenen op een blad door frottage. We mochten op een blaadje tekenen waaronder kant lag om

“ ‘Herinneringen voor de toekomst’ is een artistiek erfgoedtraject met als partners een klas, een cultureel-erfgoedorganisatie en een kunstenaar. Het is inhoudelijk opgebouwd rond het Erfgoeddagthema.

■ Het klasbezoek van Gib en Sofie van het Taxandriamuseum stoomt de leerlingen van Basisschool Kameleon helemaal klaar voor hun tegenbezoek aan het museum. Daar keren ze samen met Gib terug in de tijd en maken ze kennis met de geschiedenis van Turnhout. © Basisschool Kameleon

een fantasietekening te maken. We mochten ook verf op het kant doen, zodat wij een mooi schilderij kregen. Samen met gans de klas maakten we een heuse 'kantfoto'."

"Vorig jaar deden we een publieksonderzoek in het kader van Erfgoeddag. Toen bleek dat een belangrijke doelgroep gezinnen met kinderen zijn", aldus Stijn Marinus van de Erfgoedcel Noorderkempen. "Daarom willen we dit jaar specifiek inzetten op kindvriendelijke activiteiten. Dit project past hier perfect in, omdat we op deze manier een toonmoment op Erfgoeddag hebben, waar hopelijk in elk geval de kinderen van de school zelf, samen met hun ouders, naar zullen komen kijken. Ook voor een ruimer publiek lijkt dit ons een potentieel heel leuke tentoonstelling; die bovendien in het mooie kader van het Taxandriamuseum zal staan."

Guillaume Charlier is niet langer een onbekende

In Brussel organiseert kunstenares Sophie Vanhomwegen met de kinderen van het vijfde leerjaar van Basisschool Sint-Joost-aan-Zee een heus raad-spel over het leven en de identiteit van Guillaume Charlier. Via tal van opdrachten, foto's en voorwerpen in de herinneringskoffer trachten de leerlingen het levensverhaal van Charlier te achterhalen. Een bezoek aan het Charliermuseum geeft hen de kans om hun 'reconstructies' aan de realiteit te toetsen.

"Het Charliermuseum was heel enthousiast om mee in het traject te stappen", zegt Chantal Brems van de Erfgoedcel Brussel. "De basisschool Sint-Joost-aan-Zee, een school met een zeer diverse leerlingenpopulatie, zag ook meteen de meerwaarde van dit traject. Het is een kans om de leerlingen van het vijfde leerjaar te laten kennismaken met het museum en, samen met de kunsteducatieve organisatie, met de collectie aan de slag te gaan en ze te laten aansluiten op hun leefwereld."

De Blijde Intrede van Keizer Karel

Precies vijfhonderd jaar geleden deed Keizer Karel V zijn Blijde Intrede aan de Kruispoort in Brugge. Samen met kunstenaar Tine Guns brengt het vijfde leerjaar van Basisschool Mozaïek deze gebeurtenis straks in herinnering.

"Als buurtschool is omgaan met erfgoed onlosmakelijk verbonden met onze identiteit als school. Kinderen bewust maken van onze en hun identiteit, leert hen ook bewust omgaan met de waarde van erfgoed." Aan het woord is Joost Dendooven, directeur van Basisschool Mozaïek uit Sint-Kruis. "Instappen in het project 'Herinneringen voor de toekomst' was voor ons dan ook een evidentie."

"De directeur vroeg ons of wij dit project zagen zitten. Hij legde de grote lijnen uit en ik was meteen verkocht!", aldus juf Katelijne Boone van het vijfde leerjaar B. "Cultureel erfgoed is enorm belangrijk, maar vaak weten de mensen er maar weinig over. Het is dan ook een enorm uitdagend project om dit met de leerlingen van dichterbij te bekijken. Toen ik hoorde dat we voor dit project nauw zouden samenwerken met een kunstenaar, werd mijn enthousiasme alleen maar groter. [...] Zeker nu ik weet dat ze met media zullen werken, ben ik ervan overtuigd dat het enthousiasme van mijn leerlingen ook enorm zal zijn. Ik hoop dat mijn leerlingen door dit project wat meer zullen weten over erfgoed en er eens bij stil zullen staan dat sommige elementen in Brugge en Sint-Kruis een interessant verhaal met zich meedragen, dat ze op een artistieke manier een stuk geschiedenis van Sint-Kruis ervaren en zullen onthouden."

Haar collega, meester Karel Van Parys van het vijfde leerjaar A, vult aan: "Omdat het traject heel erg muzisch is, zullen de kinderen nauwelijks het gevoel hebben dat ze met geschiedenis bezig zijn. Dat maakt het net zo leuk! Er wordt ook verwacht dat er veel vanuit de kinderen zelf zal komen en dat vind ik een uitdaging."

■ Precies vijfhonderd jaar geleden deed Keizer Karel V zijn Blijde Intrede aan de Kruispoort in Brugge. Samen met kunstenaar Tine Guns brengt het vijfde leerjaar van basisschool De Mozaïek deze gebeurtenis straks in herinnering.
© Tine Guns

■ In Oostvleteren maakt de graadklas van juf Ilina kennis met de prachtige collectie kermisaffiches van het gemeentearchief.
© Vrije Basisschool Vleteren Klavertje 3

Kermisaffiches

In Oostvleteren maakt de graadklas van juf Ilina kennis met de prachtige collectie kermisaffiches van het gemeentearchief. Samen met digitaal kunstenaar Joke Neyrinck stellen de leerlingen op basis van deze affiches een eigen kermis en surrealistische wereld samen. De fantasie krijgt de vrije loop en allerlei eigenaardige spelletjes worden uitgevonden. Met potlood, stift, acrylstift en gekleurd papier wordt alles in een reuzegrote collage-affiche samengebracht. Deze affiche brengt het verleden en het heden samen, aangevuld met digitale tekeningen via iPads. Bovendien maken de kinderen kennis met oude kaarten van Vleteren, het wapenschild, oude disboeken, de molen en het verhaal van een Duitse verpleegster. In kleine tekenschriftjes houden de kinderen hun eigen ervaringen bij.

“De archiefdienst van Vleteren telt slechts één deeltjds personeelslid, waardoor groots opgezette projecten weinig of niet uitgevoerd kunnen worden”, zegt Tijs Goethals, de intergemeentelijk archivaris van Poperinge-Vleteren. “Doordat ‘Herinneringen voor de toekomst’ een samenwerking is tussen verschillende partners, biedt het als kleinere erfgoedorganisatie een uitgelezen kans om toch aan een uitgebreid project te kunnen deelnemen.”

Leerkracht Ilina Verhaeghe ziet het project als een deur naar het verleden die opengaat voor haar leerlingen en hen creatief uitdaagt: “Ik verwacht dat de beleving van de kinderen centraal staat, dat ze verwonderd zijn over hoe het vroeger was, dat ze méér willen weten. Ik hoop dat ze zich betrokken voelen en zelf initiatief nemen. We krijgen de ruimte om samen creatief bezig te zijn zonder dat er druk wordt opgelegd. Ik wil niets liever dan dat ze trots zullen zijn op hun werk!”

Hilde Cuyt van Erfgoedcel CO7 hoopt op een langetermijneffect bij de deelnemende kinderen: “We hopen dat naar aanleiding van het project de kinderen in hun dagelijks leven al eens de link leggen naar vroeger (bv. kermissen toen en nu). Het toonmoment op Erfgoeddag zorgt ervoor dat de cultuurbeleving niet enkel voor de kinderen is, maar gedeeld wordt met ouders, familie, dorpsgenoten ... de gemeenschap.”

De resultaten van al deze interacties rond ‘ERF!’ zullen tijdens Erfgoeddag op 26 april te bewonderen zijn in Brugge, Brussel, de Limburgse mijnstreek, de Westhoek en de Noorderkempen.

Leen Breyne is coördinator van Erfgoeddag.

HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST 2014-2015

Herinneringen voor de toekomst was een artistiek erfgoedtraject rond het Erfgoeddagthema van 2015: *ERF!* Het traject was een samenwerking tussen FARO, MUS-E en 5 erfgoedcellen in Vlaanderen en Brussel. Vijf kunstenaars legden met koffers vol herinneringen een artistiek erfgoedtraject af waarbij ze de kinderen op een creatieve manier in aanraking lieten komen met het erfgoed in de eigen streek. Vijf scholen verspreid over Vlaanderen en Brussel stapten mee in dit traject. Tijdens Erfgoeddag, op zondag 26 april 2015, werden de resultaten en een film over het gehele traject aan een publiek op de vijf verschillende plaatsen gepresenteerd.

DE PARTNERS

- **MUS-E** is een platform voor professionele kunstenaars die vanuit een sociaal en maatschappelijk engagement hun kunstpraktijk vertalen in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en de welzijnssector.
- **FARO** beantwoordt als steunpunt voor cultureel erfgoed de meest uiteenlopende vragen. Hoe? Aan de hand van ondersteuning, advies, informatie en diverse vormingen. Ook organiseert FARO vzw ieder jaar Erfgoeddag. Cultureel erfgoed staat die dag in de kijker en dan kan het publiek proeven van roerend en immaterieel erfgoed aan de hand van meer dan 600 gratis, laagdrempelige activiteiten.
- **ERFGOEDCELLEN** maken het erfgoed uit de eigen stad of regio toegankelijk voor het brede publiek. Daarbij schenken ze aandacht aan het behoud en beheer van roerend en immaterieel erfgoed. De volgende vijf erfgoedcellen stapten mee in het project Herinneringen voor de toekomst:
 - ❖ Erfgoedcel Brugge
 - ❖ Erfgoedcel Brussel
 - ❖ Erfgoedcel Mijn-Erfgoed
 - ❖ Erfgoedcel CO7
 - ❖ Erfgoedcel Noorderkempen

- **VIJF SCHOLEN** stapten mee in het traject om samen te ontdekken hoe het is om met erfgoed creatief aan de slag te gaan:
 - ❖ Brussel: Sint-Joost-aan-zee
 - ❖ Oostvleteren: Klavertje 3
 - ❖ Turnhout: Kameleon
 - ❖ Sint-Kruis Brugge: Mozaïek
 - ❖ Maasmechelen: De Griffel

DE OPZET

Op elke plaats werd er gestart vanuit een koffer vol herinneringen, deze werd samengesteld met behulp van een erfgoedpartner en de kunstenaar. Deze "koffer" diende dan als inspiratie bron voor de kunstenaar om aan de slag te gaan in de klas(sen).

- In Brugge:

Hielp heemkundige kring "Maurits van Coppenolle vzw" mee bij het toereiken van het erfgoed. Tine koos ervoor om te werken rond een schilderij waarop keizer Karel V een blijde intrede maakt aan de Kruispoort in Brugge. Katrien heeft hier dan verder materiaal rond op gezocht. Tine kon met dat materiaal aan de slag. De kinderen konden op bezoek in de kruispoort.

- In Brussel:

Werd er samengewerkt met het Charliermuseum in Sint-Joost-Ten-Node. Er werd gewerkt rond het leven van G. Charlier en de collectie in het museum. Sophie ging hier op een speelse manier mee aan de slag. Nathalie Jacobs van het museum bezorgde Sophie meer info over G. Charlier, het museum en leverde spullen aan voor de koffer.

➤ In Maasmechelen:

Werken ze rond de Eisdense Reuzen Mies en Ties. Deze twee reuzen werden dit jaar vernieuwd en konden dus perfect aangereikt worden als inspiratiemateriaal. Kunstenaars Pollie Gregoor en Roosje Chini voerden de vernieuwing van de reuzen uit, de kinderen mochten op bezoek in hun atelier. Zo leerden ze meer over hoe zulke reuzen gemaakt worden.

➤ In Turnhout:

Werd er gewerkt met het Taxandriamuseum, in dit museum gaat het over de geschiedenis van de Kempen en meer bepaald Turnhout zelf. De twee grootste thema's hier rond zijn de kantnijverheid en de jacht. Marian ging aan de slag met deze twee thema's. Gib van het Taxandriamuseum kwam op bezoek in de klas en deed een rondleiding voor de kinderen in het museum.

➤ In Oostvleteren:

Werken ze samen met de archiefdienst van Vleteren. Meer specifiek ging Joke aan de slag met oude kermisaffiches van Vleteren. De kinderen mochten hun eigen kermiswereld in elkaar steken. Tijts Goethals, de archivaris van de gemeente Vleteren, gaf de kinderen een rondleiding op de archiefdienst. Ze leerden verhalen van Vleteren kennen en kregen zo ook te maken met immaterieel erfgoed. De meestermolen kregen ze ook te zien, molenaar José Marchand gaf hun wat meer uitleg.

VERLOOP

De kunstenaars hun methodes en aanpak verschillende compleet van elkaar. Hieronder vind je een kort overzicht van elke kunstenaar zijn/haar aanpak, werkwijze, materialen...

➤ BRUSSEL:

In Brussel gingen ze van start met een raadspel, de kinderen bedachten aan de hand van leuke opdrachten, foto's en de voorwerpen in de koffer een verhaal rond de figuur Guillaume Charlier. Daarna werd het Charliermuseum bezocht om de juistheid van hun 'reconstructie' na te gaan. Ook hier kregen ze enkele leuke foto-opdrachten.

De kinderen kregen een opdracht tegen het volgende atelier. Ze moesten elk een foto meebrengen van thuis van wat voor hun persoonlijk als erfgoed wordt beschouwd. Iedereen koos zo wat hij of zij wil achterlaten aan zijn familie later.

Tijdens het volgende bezoek aan het museum gingen de kinderen aan de slag als fotografen en reporters. Doorheen de lens van de camera mochten ze de voorwerpen en kunstwerken in het museum grondig onderzoeken. Ze kregen enkele foto-opdrachten om in groep aan de slag te gaan.

Tijdens het volgende atelier maakten de kinderen collages met voorwerpen uit het museum en foto's uit tijdschriften. De sessie erop werd er gewerkt in kleine groepen. Per groep werd er een schilderij uitgekozen dat gefotografeerd was in het museum. Er werd nagedacht over de geluiden die zouden passen bij het schilderij. De dialogen werden opgenomen en de geluiden nagebootst of op sites gedownload. De week erop werden de geluiden gemonteerd en zo brachten de kinderen deze schilderijen tot leven.

Tijdens het laatste atelier ontwierpen de kinderen hun eigen flyers voor de tentoonstelling op erfgoeddag. Dat gaf alvast een zeer mooi resultaat.

➤ BRUGGE:

In Brugge begonnen ze met een brainstorm in de klassen over de woorden 'cultuur' en 'erfgoed'. De leerlingen schreven op waaraan zij dachten bij deze woorden. Hun nieuwsgierigheid naar de rest van het project werd zo gewekt.

De eerste sessie met Tine was een soort kennismaking, niet enkel met Tine maar ook met de kruispoort van Brugge. De kinderen kregen er een rondleiding en daarna meer uitleg over het project. Ze werden in groepjes opgedeeld en kregen per groep een rol toegedeeld: Ridders, verkopers... Per rol moesten ze dan enkele woorden noteren en hier een tekeningen van maken voor op hun eigen wapenschild.

In de volgende sessie met Tine begonnen de kinderen aan verwelkomingsdoeken voor aan de kruispoort te hangen. Dit werd vroeger ook al gedaan om de rijkdom en welvaart van Brugge aan te tonen. De kinderen moesten op deze doek schilderen waar zij nu als Bruggeling trots op zijn.

De kinderen werden in het volgende atelier gevraagd om zelf een tafereel te verzinnen bij hun rol. Bij deze rol en tafereel hoort natuurlijk ook een kostuum. De kinderen ontwierpen hun eigen kostuums, die ze dan later in de volgende ateliers zelf in elkaar naaiden, plakten, verfden...

De kinderen mochten aan de slag met I-pads om introductiefilmpjes te maken over hun personages. Ze moesten toelichten wie ze waren en welke aspecten van Brugge ze vertegenwoordigen. In een sessie daarna werden de kostuums verder afgewerkt, een decor geknutseld... kortom de kinderen waren klaar voor hun persconferentie bij de burgemeester.

➤ TURNHOUT:

In Turnhout gingen ze van start met een introductieles rond het thema. Marian bracht de kinderen op een speelse manier in contact met het erfgoedproject. Draden werpen, kruisen, vlechten en verbinden. Ze brainstormden rond kant, over wat die draden zeggen over het leven van vroeger en nu, over de kempen en elders in de wereld.

Tijdens het volgende atelier leerden de kinderen wat kant juist is en hoe je door de techniek "frottage" het kan tekenen op een blad. De kinderen tekende op een blad waaronder kant lag een fantasietekening, wat mooie resultaten opleverde.

De volgende les kwamen Gib en Sofie van het Taxandriamuseum langs. Ze vertelden de kinderen of de jacht vroeger, over het leven van vroeger in Turnhout, over wapenschilden en wachttorens. Later die week werden de kinderen verwelkomt in het Taxandriamuseum waar de Gib de kinderen terug mee in de tijd nam en hun door het museum leidde. De kinderen leerden dat Turnhout bekend stond als een jachtgebied voor edelen en voor het kantklossen. Ze zagen echte kantklossters aan het werk en mochten daarna zelf aan de slag met het ontwerpen van hunne eigen historische kledingslijn en het maken van een wapenschild.

Het atelier daarna maakten de kinderen hun eigen sidoniekes met papier-maché op eieren van ismo. Met pulp van papiertjes kregen de gezichten vorm. De weken erna werden de sidoniekes afgewerkt en werden er cornetmutsen gemaakt. De werd

gedaan met het naaien van stukken stof en andere persoonlijke versieringen om zo tot een eigentijdse cornetmuts te komen.

Dan begonnen de kinderen aan hun eigen jachttrofee. Takken werden aan elkaar gesjord en vormden een gewei. Plankjes werden in de vorm van wapenschilden gezaagd en bekleed met een stuk stof. Later werden deze aan elkaar bevestigd, is resultaat mag gezien worden!

➤ MAASMECHELEN:

In Maasmechelen gingen ze van start met een kennismaking. De kinderen leerden op een speelse manier de basistechnieken van de ritmiek. Er werd getrommeld op potten, pannen en blikken. De kinderen werden warm gemaakt voor de volgende lessen.

Tijdens de tweede les begonnen ze aan een rap over de reuzen Ties en Mies. Daarna werd er een 'las boots' dans in elkaar gestokken. Een soort dans waarbij percussie met de voeten centraal staat.

Later gingen de kinderen op bezoek bij kunstenaars Roosje en Pollie die aan de reuzen bezig waren. Daar leerden ze meer over de reuzen en hoe deze gemaakt worden. Ze kregen te zien hoe de koppen in elkaar gestoken werden. De rap word voor de eerste keer gebracht.

De leerlingen leerden heel wat over de reuzen, maar ook over percussie. De handen en voeten werden gebruikt om leuke ritmes te maken en er werd verder gebreed aan de reuzenrap. Hierin word er meer verteld over het leven van Mie Merken en Ties van Gies de Porion.

➤ OOSTVLETEREN:

In Oostvleteren gingen ze van start met een kennismaking met Joke en het erfgoed. Oude kermisaffiches werden getoond en de vreemde activiteiten van toe werden besproken. De kinderen lieten hun fantasie de vrije loop en vonden zelf eigenaardige spelletjes uit voor op de kermis. Deze werden getekend met potlood, stift, acrylstift en gekleurd papier. Alles werd samen op een groot karton geplakt en vormde een reuzecollage.

Er werd een bezoek gebracht aan de archiefdienst in Vleteren. Tijs gaf hun hier een rondleiding en leerde hun meer over de oude kermisaffiches en de spelletjes die er gespeeld werden. Ook kregen ze een kaart te zien van het Vleteren van vroeger. Zo ontdekten ze vele verschillen met hoe het er vandaag uitziet.

Tijdens het volgende atelier konden de kinderen brainstormen over een wereld waarin iedereen het goed heeft. Een positieve wereld, een kermiswereld, de fantasie kon volledig los gelaten worden. Er werd gewerkt in verschillende groepjes. De ene groep mocht een kermisattractie ontwerpen, een andere

een spelletje, nog een andere een wapenschild en het laatste een gek beroep. Ze tekenden alles met zwarte stift op papier dat daarna gescand en op de computer ingekleurd kon worden. Op de computer konden de kinderen met een programma zelf gebouwen ontwerpen.

In het volgende atelier brainstormden de kinderen over het scenario voor het digitale verhaal. De tekeningen, beroepen, gebouwen... zullen de basisvormen voor hun eigen digitale kermiswereld. Joke toonde al hoe de ipads gebruikt zullen worden om hun eigen verhalen en tekeningen tot leven te brengen. Na de speeltijd mochten ze op bezoek naar de meestersmolen waar ze meer uitleg bij kregen van José.

Tijdens de volgende les maakten de kinderen hun verhalen op de ipads. Dit koste in begin veel moeite maar na even oefenen bekwamen ze toch leuke resultaten. Ook maakten ze kennis met immaterieel erfgoed aan de hand van verhalen uit de Tweede Wereldoorlog.

De ateliers erna werd er aan de filmpjes verder gewerkt zodat de eigen verzonden kermiswereld volledig vorm krijgt. Er werd ook geschilderd aan een groot mooi doek.

RESULTAAT/ERFGOEDDAG

Op erfgoeddag (26 april) werden erop de verschillende plaatsen een tentoonstelling/voorstelling aangeboden. Hier werden de film over het gehele traject en de resultaten van de kinderen/kunstenaar getoond. Sophie maakte de film, net als de affiche met meer uitleg over het hele project. (op deze link vind je de film over het project: <https://www.youtube.com/watch?v=jFCNt2NP3ms>) Dit diende als extra informatie bij de verschillende tentoonstellingen op erfgoeddag. Hieronder vind je een kort overzicht met wat er op erfgoeddag ten toongesteld werd per regio.

➤ BRUSSEL:

De tentoonstelling vond plaats in het Charliermuseum in Sint-Joost-Ten-Node, van 12 tot 17 uur. Er werd een film en collages met audio getoond. Ook werd er een rondleiding gegeven door de kinderen zelf.

➤ BRUGGE:

In Brugge kon je terecht op Erfgoeddag van 14 tot 18 uur in de Kruispoort. Hier was een film met de kinderen in de hoofdrol te zien. Ze konden hun zelfgemaakte kledij en verwelkomingdoek in de picture zetten.

➤ TURNHOUT:

Voor de tentoonstelling van Turnhout moest of beter gezegd moet je nog steeds in het Taxandriamuseum zijn. De tentoonstelling ging hier van start op erfgoeddag van 10 tot 17 uur en is waarschijnlijk nog te bezichtigen tot 30 mei tijdens de openingsuren van het museum. De zelfgemaakte jachttrofeeën en kantmutsen van de kinderen komen helemaal tot hun recht in het museum.

➤ OOSTVLETEREN:

In Oostvleteren kon je op erfgoeddag terecht in de witte ruimte van de Sceure. De animatiefilmpjes van de kinderen kon je zien op Ipads en tekeningen kon je van dichtbij bewonderen.

➤ MAASMECHELEN:

In Maasmechelen ging er normaal een performance worden georganiseerd door de kinderen zodat ze hun reuzenrap, las bootsdance... konden tonen. Dit ging dan gepaard gaan met de plechtige voorstelling van de reuzen. Dit is in letterlijk door het slechte weer in het water gevallen wat zeker te betreuren valt.

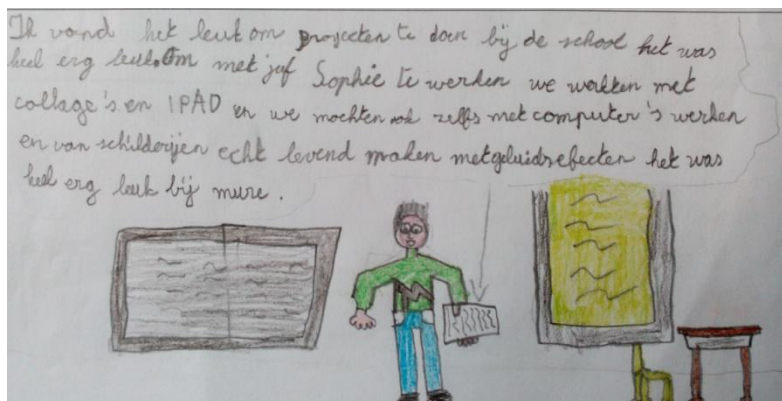
EVALUATIES

Aan het einde van het traject werd er gevraagd om evaluaties af te nemen. Dit van zowel de kinderen, leerkrachten, directie als de kunstenaars. Zo kunnen we een duidelijker beeld krijgen op het project, op de zwaktes en sterktes, zodat we met dit alles in de toekomst rekening kunnen houden. Hieronder een korte samenvatting van de resultaten.

➤ BRUSSEL:

➤ Kinderen:

De kinderen vonden de ateliers van Sophie duidelijk heel leuk. Ze leerden bij over het erfgoed in hun buurt maar ook over het erfgoed in het algemeen. Als we de vraag stellen of ze het nog eens opnieuw willen doen, zal er een overduidelijke 'ja' klinken. De kinderen hadden dingen zoals geluid onder een schilderij zetten, collages en hun eigen flyers maken nog nooit of toch nog maar zelden gedaan.

➤ Leerkracht:

De samenwerking verliep prima. Ze geeft enkel als tip mee om dingen zoals ipads en tijdschriften liefst een week op voorhand te vragen. De kinderen leerden veel bij over media, beeld, drama en 'wat erfgoed is'. Aansluiting bij de leerplannen en doelstellingen is er zeker. De leerkracht kan wel meer als 50 leerdoelen geven bij de welke het project aansloot. Ze zag duidelijk stille kinderen open bloeien en zich creatief uiten. Des ondanks een afwachtende houding in het begin hebben de kinderen zeker genoten van de activiteiten.

➤ Sophie:

De kinderen werkten goed mee en toonden veel enthousiasme. Ze konden goed hun mening verwoorden voor de camera en vonden dit ook zeer fijn en uitdagend. Ook in groep werken deden de kinderen zeer goed.

➤ BRUGGE:

➤ Kinderen:

De kinderen vonden het erg leuk en leerden bij over erfgoed en de kruispoort. Enkele toffe uitspraken van de kinderen:

"Het was wel leuk maar het moest een beetje langer duren"

"we begonnen in de kruispoort. We maakten een doek voor aan de buitenkant van de kruispoort. We maakten onze eigen kleren en wandelden dan met onze kleren in een stoet naar de kruispoort."

Wat was nieuw voor jou, wat heb je nog nooit eerder gedaan?

"In de kruispoort stappen en uitleg krijgen over vroeger, dat interesseert me enorm."

"Ik vond het leuk om eigen kledij te ontwerpen en ze dan te maken."

Rond welk thema heb je gewerkt?

"Keizer Karel de 5de aankwam in Brugge 500jaar geleden dus rond erfgoed"

➤ Leerkrachten:

Voor Karel verliep de samenwerking met Tine vlot, de communicatie liep volgens hem ook goed. Hij stelt haar creatieve invloed erg op prijs. Voor Katelijne verliep de samenwerking in het begin iets minder vlot, ze wist soms niet goed wat te verwachten. Maar naarmate het project vorderde ging dit beter. De leerkrachten zien zeker aansluiting bij enkele leerdoelen. Ze vonden het leuk dat het project de kinderen betrokken bij cultureel erfgoed dat eigenlijk zonder het goed te beseffen maar op een boogscheut van de school ligt. Katelijne mistte een beetje de input van de koffer in begin van het project, ook duidelijkheid rond wat Tine juist wilde bereiken mistte ze een beetje.

➤ Tine:

*evaluatie niet ontvangen

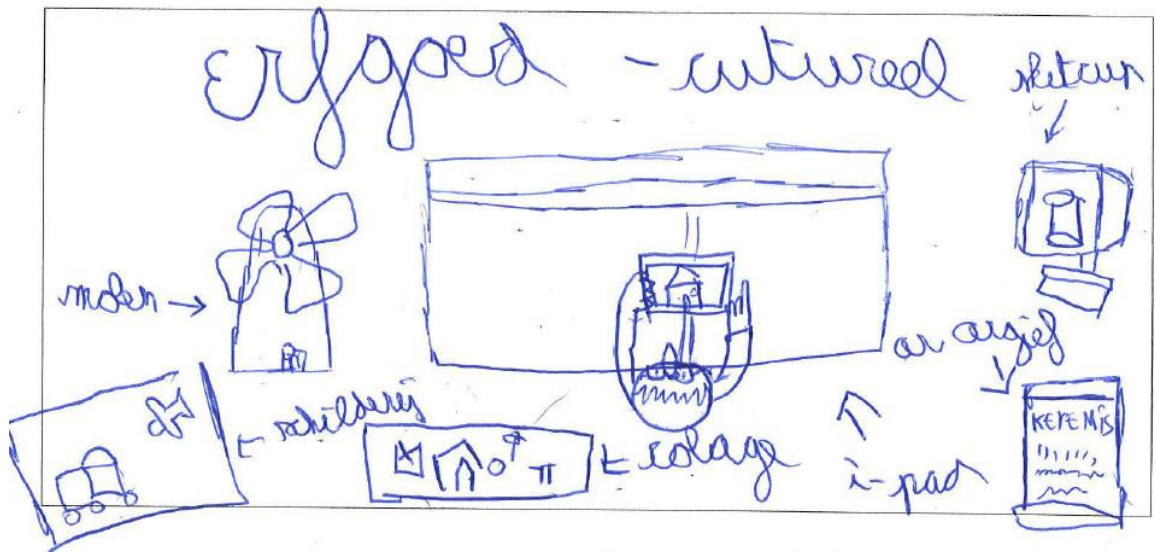
➤ TURNHOUT:

*Geen evaluaties ontvangen

➤ OOSTVLETEREN:

➤ Kinderen:

De kinderen vonden de ateliers erg leuk. Ze vonden het tof dat ze hun fantasie mochten gebruiken om zelf leuke dingen te tekenen op papier, de tablets of de pc. Na afloop van het project hebben ze een beeld gevormd rond erfgoed: "iets van onze voorgangers, iets dat je niet weg mag doen zoals bijvoorbeeld een monument". Het bezoek aan de molen en de archiefdienst vonden ze interessant.

➤ Leerkracht:

De samenwerking verliep zeer goed. Joke liet steeds tijdig weten welke activiteiten ze had gepland. Tijdens de sessies verliep de samenwerking ook goed. Joke haar opdrachten waar soms iets te open en daarom niet zo duidelijk maar ze werkte hier aan. Het sluit aan bij verschillende leerdoelen, voornamelijk die van het muzische en wereldoriëntatie. Het bezoek aan de archiefdienst was zeer interessant en de kinderen gingen hier creatief mee aan de slag. Er werd steeds uitgekeken naar de sessies met Joke. Enkele computerprogramma's waarmee gewerkt werd zullen toegepast worden in de klas.

➤ Joke:

*evaluatie niet ontvangen

➤ MAASMECHELEN:

Enkel een 'algemene' evaluatie van de leerkrachten ontvangen:

- Eerste les verliep vlot maar de leerkrachten zijn van mening dat er geen opbouw in de lessen zat.
- De input van het erfgoed bleef voor hun te lang achterwege.
- Samenhang tussen de lessen en het erfgoed was voor hen een beetje zoek.
- De communicatie zat volgens hen ook niet goed.
- Ze zien wel aansluiting bij enkele leerdoelen.

BETREFT: PROJECT HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST

Geachte directeur, beste leerkrachten,

Het doet ons plezier dat u enthousiast besloot om het project 'Herinneringen voor de toekomst' in uw school te laten plaatsvinden.

Het project "Herinneringen Voor De Toekomst" is een artistiek-erfgoedtraject met een klas, een erfgoedorganisatie en een kunstenaar naar aanleiding van het thema ERF (Erfgoeddag 2015). In samenwerking met Faro, lokale erfgoedcellen, MUS-E Belgium werken de kunstenaars een boeiend project uit rond erfgoed in Vlaanderen.

De initiatiefnemers zijn vijf erfgoedcellen en MUS-E Belgium.

In uw regio is **Erfgoedcel Brugge** het aanspreekpunt. **Erfgoedcel Brugge** is een aanspreek- en aanknopingspunt voor de **Brugse** erfgoedsector. Elk jaar coördineert zij ook de Erfgoeddag, een feestdag voor alle organisaties die rond erfgoed werken en waarbij het grote publiek wordt uitgenodigd kennis te maken met de rijke lokale erfgoedcollecties vanuit een bepaald thema. In 2015 is het thema ERF! en vindt de Erfgoeddag plaats op zondag 26 april 2015.

MUS-E Belgium is een platform voor kunstenaars in co-creatie die vanuit een sociaal engagement hun kunstpraktijk vertalen in artistieke trajecten binnen het onderwijs, de vrije tijd en de welzijnssector. MUS-E Belgium is een kunsteducatieve organisatie gespecialiseerd in artistieke trajecten met professionele kunstenaars in het onderwijs.

Het project ziet er als volgt uit:

- De erfgoedorganisatie (**in te vullen met de naam van elke partner** ism de erfgoedcel) stelt een 'herinneringskoffer' samen. Hierin kunnen brieven, documenten, voorwerpen, foto's, filmpjes zitten die van betekenis zijn voor de geschiedenis/het erfgoed van de stad/gemeente/wijk waar jullie als school gevestigd zijn. De erfgoedorganisatie beslist in overleg met de erfgoedcel welke thema's hierin aanbod komen.
- Deze herinneringskoffer dient als inspiratie voor de kunstenaar, die zal werken in de school, om van hieruit een artistiek traject vanuit verschillende methodieken van ca 8 weken (3 uur per week) met de kinderen te doorlopen.
- Ook de erfgoedorganisatie (**naam in te vullen per partner**) is bereid om tijdens deze 8 weken minstens één keer (maar mogelijks meerdere keren) naar de school te gaan en info te geven over de inhoud van de herinneringskoffer. Dit kan in de vorm van een interview, gesprek, workshop, ... met de kinderen en de leerkracht of eventueel een bezoek aan een specifiek gerelateerd erfgoedverhaal in de buurt.
- Het artistieke materiaal dat door de kinderen gecreëerd zal worden op basis van de herinneringskoffer, kan resulteren in een expo, installatie, die we liefst gepresenteerd zien op Erfgoeddag (maar ook op bv een schoolfeest kan dit zeker ene plek vinden).

Het project 'herinneringen voor de toekomst' vindt plaats in 5 steden of gemeenten met telkens één kunstenaar per school. De kunstenaars inspireren zich op de erfgoedkoffer en de verhalen van de

erfgoedpartners voor het ontwikkelen van een artistiek traject met de kinderen in de klas. Het project wordt gecoördineerd door MUS-E Belgium maar de kunstenaar krijgt artistieke vrijheid bij het invullen van het traject. Dit zijn de kunstenaars:

- Marian Lesage – beeldend kunstenaar - Turnhout
- Tine Guns – film/fotografie/vormgeving – St. Kruis (Brugge)
- Sophie Vanhomwegen – animatiefilm/video/fotografie – Brussel
- Bart Braeken – muzikant - Maasmechelen
- Joke Neyrinck – digitale kunst - Oostvleteren

Sophie Vanhomwegen zal ook een film maken die het volledige project bundelt.

Het traject zal van start gaan midden januari (data verder af te spreken) en zal gedurende 8 weken drie klasuren per week plaatsvinden. Dit project biedt vele mogelijkheden voor de kinderen, ze krijgen de kans kennis op te doen rond het erfgoed in hun streek en wisselen hun ervaringen uit via een blog en leren zo bij van de kinderen in andere delen van Vlaanderen.

Wat bieden wij u aan?

- De erfgoedcellen betalen de volledige kost van het artistieke traject dat ook gedeeltelijk gesponsord wordt door MUS-E Belgium. Dit gaat over 2500 EUR per project met inbegrip van artistieke voorbereiding, vervoersonkosten, het artistieke traject in uw klas, het betalen van de videast die een mooi document zal maken van de 5 trajecten, het voorbereiden en organiseren van een toonmoment/expositie op Erfgoeddag.
- De professionele kunstenaars van MUS-E Belgium worden zorgvuldig geselecteerd en goed opgevolgd door zowel de organisatie zelf als door de erfgoedcellen en FARO. Een grote organisatie dus. We zorgen voor communicatie mbt het project door middel van drukwerk en online media.

Wat verwachten wij van u?

- Begin januari komt de kunstenaar bij u op school langs samen met de verantwoordelijke van de erfgoedcel om praktische afspraken te maken. Hierbij vinden we het fijn dat zowel de betrokken leerkracht als de directie aanwezig zijn.
- In totaal komt de kunstenaar 8 keer langs op uw school. Elke week vragen wij van de leerkrachten om een korte tekst (10-tal zinnen), drie foto's en een verslag van een kind (zelf geschreven, interview, idee) op een blog te plaatsen die wij speciaal voor dit project aanmaken. Zo blijft iedereen wekelijks op de hoogte van de avonturen van de kinderen.
- Er zullen een aantal documenten mbt voorbeschouwing en evaluatie aan u bezorgd worden. Zowel voor de leerkracht als voor de kinderen. We houden dit beknopt. We vragen om dit op het gevraagde moment in te vullen en aan ons te bezorgen.

- De leerkracht is altijd aanwezig als de kunstenaar in de klas is en biedt ondersteuning aan. Daarnaast communiceert de school met de ouders over dit project (zowel de start, het verloop als het presenteren op de erfgoeddag). De bedoeling is om voluit samen te werken aan een mooi en boeiend project.
- Samen met de erfgoedcel, de erfgoedpartner en de kunstenaar bespreken hoe het eindresultaat van dit traject kan gepresenteerd worden op Erfgoeddag (zondag 26 april), liefst met betrokkenheid van de kinderen.

Wij kijken alvast uit naar een boeiende samenwerking,

Met vriendelijke groeten,

de erfgoedcellen CO7, Brugge, Brussel, Mijn-Erfgoed en Turnhout